

Паралелі за даляглядам

Фота Таццяны МАТУСЕВІЧ

Каля 100 работ Лазара Хідэкеля — творцы, якога можна лічыць “Шагалам у архітэктуры”, экспануюцца ў Нацыянальным мастацкім музеі Беларусі. Выстава, прымеркаваная да 100-годдзя з дня заснавання аб’яднання УНОВИС, адкрываецца сёння. Тым часам як Марк Шагал засяляў неба выхарамі Зямлі на сваіх карцінах, Лазар Хідэкель усур’ёз задумаўся, як гэта здзейсніць на практыцы.

Працяг тэмы — на старонках 2, 7.

Выніковая калегія

КУЛЬТУРА НАЦЫІ — КЛОПАТ КОЖНАГА

На калегіі Міністэрства культуры былі падведзеныя вынікі мінулага года і пастаўленыя задачы на бягучы. Удзельнікі азнаёміліся з асноўнымі дасягненнямі, а найлепшыя з работнікаў сферы культуры атрымалі ўзнагароды.

ст. 3 — 5

Суботнія сустрэчы

ТЭА І ОЛЯ. МУЗЫКА, СЯМ’Я, КАХАННЕ

Вольга Рыжыкава і Тэа — сцэнічны, аўтарскі, сямейны дуэт і сапраўдныя сонейкі на нашай эстрадзе — сёння яны героі нашай пастаяннай рубрыкі.

ст. 13

Гістарыёграф

ТАЯМНІЦА КАМЕННОЙ ЛАВЫ

Знаходка, што памятае дотык Манюшкі. Цяпер пытанне хіба ў тым, як яе захаваць...

ст. 14

Паралелі за далягладам

Фота Таццяны МАТУСЕВІЧ

(Заканчэнне. Пачтак на старонцы 1.)

У 1920-я гады на нашай зямлі паўсюдна даваліся ў знкі брутальныя наступствы Першай сусветнай і сацыяльных узрушэнняў, многім хацелася зазірнуць за даляглад, у светлую будучыню. Для Лазара Хіджеля яна паўставала ў вобразе Горада-сада, Аэраграда, Горада на апорах і Касмічнага жытла. Зямлю ён хацеў пакінуць прыродзе, а людзям падарыць неба. Малуочны гарады ў паветры, ён казаў: «Чалавек будзе бачыць неба, не падымаючы галавы?».

Лазар Хіджель жыў нібыта ў двух вымярэннях, у паралельных мірах, якім, паводле Эўкліду, не дадзена перасекчыся. Свет рэчаіснасці і свет мары. Іншая рэч, калі ўзняцца над гарызонтам зірнуць на зямлю з вышыні птушынага палёту. Змянішы гледзішча, змяняеш свет.

пётра ВАСІЛЕЎСКИ

На фота першай старонкі — куратар выставы Кацярына Ізафатава.

Джаз зімовы і дзіцячы

Джазу многа не бывае. А для дзяцей і «ад дзяцей» яго ўвогуле мала. Сітуацыю часткова выправіць трохдзённы Міжнародны фест Minsk Winter Jazz 2020, які завяршаецца заўтра ў сталіцы.

Надзея БУНЦЭВІЧ

Большасць канцэртаў — вярчэнні, ёсць нават адзін начны, што разлічана, вядома, на дарослых слухачоў. Ладзіцца фест пр падтрымцы пасольства Вялікабрытаніі, Францыі, Швецыі ў Беларусі, Польскага інстытута ў Мінску, Праекта Еўрапейскага саюза MOST, шматлікіх спонсараў.

А выступаюць там звычайна беларускія музыканты, уключаючы Паўла Аракеяна, гурт Apple Tea і іншыя.

Фестываль мае таксама асветніцкі кірунак: акурат сёння ў яго рамках праходзіць майстар-клас — «Майстэрня вакальнай імпрывізацыі і Кліўлендам Уоткісам», куды маглі заіцца і дарослыя, і дзеці. Уладальнік безліч найпрэстыжных прэмій і ўзнагарод, гэты слявак з Вялікабрытаніі — актыўны ўдзельнік усіх фестывальных дзён. Ён жа выступаў у дабрачыннай акцыі «Джаз для дзяцей ад дзяцей», што прайшло ў нядзелю. Грошы будучы пералічаны на Міжнародны дабрачынны фонд дапамогі дзецям «Шанс».

— Акрамя іншых, у майстар-класе і дабрачынным канцэрте ўдзельнічае Студэнцкі хор Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі, — гаворыць кіраўнік калектыву, загадчыца кафедры харавога дырыжыравання, дацэнт Інэса Бадзьяка. — Добрачыннасць даўно стала неад'емнай часткай дзейнасці нашага калектыву. А джаз, такі прыцягальны для моладзі, таксама класіка вышэйшага гатунку, які і акадэмічная музыка. Тым больш, калі з'яўляецца чужоюна магчымасць творчых стасункаў нашых студэнтаў з лепшымі музыкантамі свету.

Аршанская перспектыва

Канцэрт у бібліятэцы

«К» працягвае адсочваць ход развіцця культурнай сферы Аршанскага раёна. Гэтым разам гаворка пайдзе пра бібліятэчны клопат. Хроніка падзей апошніх месяцаў падрыхтавана пры ўдзеле дырэктара Аршанскай цэнтралізаванай бібліятэчнай сістэмы Аксаны Кулагінай.

Яўген РАГІН

Напрыканцы мінулага года пэўным чынам умацавалася матэрыяльна-тэхнічная база бібліятэкарэаёна. Тэлефанізавана сем устаноў, многія сельскія бібліятэкі падключаны да сеткі. Набыта дзесяць новых камп'ютараў, столькі ж — МФУ (апаратаў з функцыямі прынтара і сканера).

Перамога ў рэспубліканскага конкурсу «Біб-

Выступленне народнага калектыву «Надзея» ў Бабініцкай сельскай бібліятэцы-клубе. Фота з архіва Аршанскай ЦБС.

ліятэка — цэнтр духоўнай асветы і выхавання» названы яшчэ летась. Цэнтральная бібліятэка імя Александра Пушкіна заняла ў конкурсе першае месца і атрымала грамадзянска-патрыятычнага Эксэрта, а таксама — камплект праваславаўных кніг. Сапраўды, асветніцтва, фарміраванне духоўна-маральных якасцяў асобы, выхаванне патрыятызму і грамадзянскасці на аснове праваславаўных традыцый — прыярытэты бок дзейнасці ўстановаў.

Бібліятэка імя Пушкіна актыўна ўдзельнічала ў Рэспубліканскай дабрачыннай акцыі «Нашы дзеці». За апошнія дні мінулага года бібліятэкары правялі для дзяцей Оршы і раёна 14 святочных тэатралізаций.

Сёлета адзначаецца 110-годдзе падпольшчыка Канстанціна Заслонова. У дзіцячай бібліятэцы імя Уладзіміра Караткевіча стартаваў праект «Успомнім тых, хто легендарны авяянь». Гэта адзін са складнікаў доўга-тэрміновай праграмы «Кра-

язнаўчая майстэрня». Натуральна, што рэалізоўваецца яна сёлета пад эгідай 75-годдзя Вялікай Перамогі.

4 лютага ў цэнтральнай бібліятэцы была прэзентавана новая кніга аршанскага пьсьменніка Сяргея Кулакова «Калі не позна дараваць». Твор распавядае пра спрадвечныя сямейныя каштоўнасці. Дасведчанья кажуць, што чытаецца — на адным дыханні. Можна паверыць, бо аўтар напісаў больш за два дзясяткі кніг.

Бібліятэка імя Александра Пушкіна распачала рэалізацыю новага праекта — «Тулём разам!» Кожную нядзелю ў чытальнай зале ладзіцца настольныя гульні. Тут можна знайсці новых сяброў, аднадумцаў, атрымаць процюму станючых эмоцый.

У пачатку 2020-га па-сця капітальнага рамонту адкрылася абноўленая Бабініцкая сельская бібліятэка-клуб. 1 лютага тут уступіў з канцэртм народны клуб «Надзея» Андрэўшчынскай сельскай бібліятэкі.

Хутка кінапрэм'ера!

або «Аванцюры Пранціша Вывіча» выходзяць у пракат

19 сакавіка ў рэспубліканскі пракат выйдзе адзін з вядомых праектаў кінастудыі «Беларусьфільм» — гістарычна-прыгодніцкая карціна «Аванцюры Пранціша Вывіча», знятая па рамане беларускай пьсьменніцы Людмілы Рублеўскай. Трылер стужкі на гэтым тыдні з'явіўся на YouTube-канале студыі, анансуючы будучую прэм'еру.

Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ

У ігравым фільме, рэжысёрам якога выступіў Аляксандр Ансімаў, дзея-

не адбываецца ў часы Рэчы Паспалітай. «XVIII стагоддзе. Юны шляхціц Пранціш разам з доктарам, алхімікам Бутраме-ем Лёднікам трапляе ў вір інтрыг уплывовых магнатаў вакол трона Рэчы Паспалітай», — так гучыць анатацыя да карціны. Стваральнікі стужкі абяцаюць глядачу прыгоды, подзвігі і ліхія бойкі. Гэта таксама гісторыя не абыйдзецца без каханьня.

Козыр карціны — беларуская каманда акцёраў. Георгій Пятранка, Іван Трус, Вераніка Пляшкewіч іграюць галоўныя ролі; у акцёрскім ансамблі таксама — і Сяргей Чекерэс, Віктар Манаеў, Сяргей Жбанкоў, Сяргей Юрэвіч,

Вячаслаў Паўлюць, Дзмітрый Енісёвіч...

Каб перадаць эпоху Рэчы Паспалітай, стваральнікі «Аванцюраў...» задзейнічалі розныя лакацыі. Здымкі ладзіліся ў Лідскім, Нясвіжскім і Мірска-замках, у мястэчку Сноў, Бабруйску і Мінску. «Адмыслова для праекта на кінастудыі «Беларусьфільм» па царчых Леанарда да Вінчы быў пабудаваны яго знакаміты танк», — пазначаецца ў прэс-рэлізе да карціны. Была праведзена вялікая праца па аднаўленні касцюмаў XVIII стагоддзя (мастак па касцюмах — Наталля Адзіноцова). Таксама на пляцоўцы кінапрадпрыемства былі створаны адмысло-

выя дэкарыцы, стылізаваныя пад аблічча інтэр'ераў тагачасных збудаванняў (мастак-пастаноўшчык — Уладзімір Царыковіч).

Музыку да карціны напісаў Віктар Капыцько. Аператар-пастаноўшчык на праекце — Дзмітрый Рудзь.

Што публіка атрымае ў выніку — пабачым у бліжэйшы час.

Лабораторыя драматургіі і...

Неспакойныя людзі жывуць у Магілёве. Праграма XV Міжнароднага маладзёжнага тэатральнага форуму «M@rt.контакт», што адбудзецца 21 — 27 сакавіка, складзена яшчэ да навагодніх святаў, большасць білетаў разляцелася ў першы дзень продажу — можна, здавалася б, супакоіцца. Ажно не, днямі Магілёўскі абласны драматычны тэатр аб'явіў прыём заявак на Першую драматургічную лабораторыю, што прайдзе ў рамках фестывалю.

Надзея БУНЦЭВІЧ

Удзельнікі лабораторыі пад кіраўніцтвам знамага драматурга, рэжысёра і акцёра Дзмітрыя Багас-

лаўскага, чые п'есы шырока ставяцца не толькі ў нас, але і за межамі краіны, створаць п'есу пра Магілёў. Не гістарычную, а сучасную, дакументальную, на аснове разважаньняў жыхароў пра найбольш актуальныя праблемы. Штосьці падобнае ладзілася на адным з рэспубліканскіх фестывалю нацыянальнай драматургіі імя В.Дуніна-Марцінкевіча ў Бабруйску. Толькі тады тэкст складала пераважна сталічная творчая моладзь, згуртаваная Цэнтрам беларускай драматургіі. Цяперашняя ж лабораторыя з'яднае найперш маладых магіляўчан, якія цікавяцца тэатрам, схільныя да творчасці і жадаюць, каб жыццё іх роднага горада становілася ўсё больш цікавым, на-станавілася крэатывам.

Каб прайсці адбор і стаць удзельнікам лабораторыі, аднаго жадання

мала: трэба даслаць свае літаратурныя спробы, а галоўнае — эса пра тэма праблемы гараджан, якія варта ўзяць са сцэны. Вынікам жа стане чытка п'есы, падрыхтаваная пад кіраўніцтвам рэжысёра. Прэзентацыя прызначана на завяршэнне форуму, але можна атрымаць працяг.

Па-першае, лабораторыя і названа першай — значыць, з цягам часу будучы і наступныя. Па-другое, любая паспяхова чытка можа стаць стартавай пляцоўкай для далейшай сцэнічнай пастаноўкі. Нарэшце, у чарговы Год малой радзімы створанне падобных дакументальных тэкстаў і іх далейшае тэатральнае ўвасабленне набываюць дадатковую актуальнасць. А таму гэта ідэя магла б распаўсюдзіцца і на іншыя рэгіёны.

“За гады суверэннага існавання ўдалося не толькі захаваць дасягненні, але і пашырыць спектр дзейнасці культурнай сферы”

Выніковая калегія Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь

Як “К” паведамляла ў мінулым нумары, 7 лютага ў канферэнц-зале Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі прайшло пасяджэнне выніковай калегіі Міністэрства культуры. Тэмай пасяджэння было не толькі вядзенне вынікаў мінулага года, але і пастаноўка задач на 2020 год. У мерапрыемстве прынялі ўдзел прадстаўнікі вышэйшых органаў улады, у зале можна было пабачыць вядомых дзеячаў мастацтваў, кіраўнікоў навучальных устаноў, прадстаўнікоў устаноў культуры з усіх рэгіёнаў краіны. Прысутныя змаглі азнаёміцца з шэрагам надзённых і змястоўных дакладаў, прысвечаных розным аспектам дзейнасці ў галіне культуры, прыгадаць найбольш паспяховыя практыкі, рэалізаваныя ў мінулым годзе, і даведацца аб плануемых будучых здзяйсненнях, якія чакаюць свайго выканання сёлета. Прысутныя ў зале калегіі сталі сведкамі ўрачыстасцей фінальнай часткі пасяджэння — цырымоніі ўзнагароджання лепшых работнікаў культуры, і шчыра віталі заслужаных прадстаўнікоў свайго сферы. Як можна было пераканацца, культуры ў нашай дзяржаве надаецца вялікая ўвага і забяспечваецца яе пастаяннае развіццё.

З даклада Міністра культуры Рэспублікі Беларусь Юрыя Бондара

У сферы культуры функцыянуе больш за 6 тысяч дзяржаўных арганізацый культуры, з іх клубы (2536), публічныя бібліятэкі (2552), музеі (150), тэатральна-відовішчыныя арганізацыі (49), у тым ліку 28 тэатраў, 19 канцэртных арганізацый, 2 цырка.

Аб’ём бюджэтных сродкаў на ўтрыманне і развіццё сферы культуры ў 2019 годзе склаў 543 мільёна рублёў, або 0,41 працэнт. Дзяржаўны сацыяльны стандарт выдаткаў на культуру на аднаго чалавека ў 2019 годзе склаў 2,1 базавай велічыні пры нарматыве 1,3. Прыцягнута спонсарскай дапамогі 8,2 мільёна рублёў (на 21 працэнт больш, чым у 2018 годзе). Забяспечана выкананне задання Ураду па экспарце паслуг у Кітай — пры плане на 2019 год 5 мільёнаў долараў ужо ў студзені — лістападзе экспарт паслуг склаў 5,6 мільёнаў долараў з ростам на 26 працэнтаў. Перавыконваюцца планавыя заданні і па росце пазабюджэтных і ўласных даходаў арганізацый культуры. У мінулым годзе яны склалі 186 мільёнаў рублёў з ростам на 16 працэнтаў пры плане 5,5.

Праведзена вялікая праца па павелічэнні ўзроўню заробатнай платы работнікаў сферы культуры. На 13 працэнтаў вырас паказчык сярэднямесячнай заробатнай платы: па выніках года яна склала 650 рублёў, у снежні — 777 рублёў. На бягучы год прагназуецца рост зарплат на 11 працэнтаў (720 рублёў).

Па краіне сярод лідараў па ўзроўню аплаты працы кінапракатныя арганізацыі (906 рублёў), кінавідовішчыныя (713 рублёў), тэатральна-відовішчыныя (679 рублёў), паркі культуры і адпачынку (877 рублёў).

Заробатная плата арганізацый рэспубліканскага падпарадкавання складала:

- у тэатральна-відовішчых арганізацыях — 862 рублі,
- ва ўстановах адукацыі — 922,
- у культуры-асветных арганізацыях — 774.

Ніжэй за сярэднярэспубліканскі ўзровень заробатная плата ў работнікаў клубных устаноў — 632 рублі, музеяў — 624, бібліятэк — 566.

У цэлым па рэспубліцы ў частцы ўзроўню заробатнай платы нас падводзяць арганізацыі культуры рэгіянальнага падпарадкавання. Рэзервы для росту — перш за ўсё, у пашырэнні відаў платных паслуг.

У гэтым годзе найважнейшымі эканамічнымі задачамі па-ранейшаму застануцца нарошчванне пазабюджэтных даходаў з ростам да мінулага года не менш, чым на 5 працэнтаў, павелічэнне аб’ёму экспарту паслуг, у тым ліку ў Кітай. Асабліва ўвагу трэба надаць забяспечэнню ўзроўню налічанай заробатнай платы ў адпаведнасці з новымі ўмовамі аплаты працы.

ПРАФЕСІЙНАЕ МАСТАЦТВА

У краіне штогод праводзіцца каля 60 міжнародных, рэспубліканскіх і рэгіянальных фестываляў. Найбуйнейшыя з іх, такія як “Лістапад” у Мінску, “Март@контакт” у Магілёве, “Белая вежа” ў Брэсце, свята “Купалле” ў Аляксандрыі, Віцебскія фестывалі сучаснай харэаграфіі і “Славянскі базар” па праве сталі брэндамі суверэннай Беларусі.

У мінулым годзе замацавалася пазітыўная тэндэнцыя росту колькасці спектакляў і канцэртаў тэатральна-відовішчых арганізацый і колькасці глядачоў. Запаўняльнасць залаў большасці дзяржаўных рэпертуарных тэатраў перавысіла пароговую мяжу ў 75 працэнтаў. У лідарах сярод драматычных тэатраў Купалаўскі — 92 працэнт і Рэспубліканскі тэатр беларускай драматур-

гіі — 80 працэнтаў, сярод музычных — Вялікі тэатр Беларусі — 84 працэнт.

Прыкладамі служаць яркія тэатральныя падзеі года, такія, як адноўлены ў новай рэдакцыі Валянцінам Мікалаевічам Елізар’евым балет “Стварэнне свету” і пастаноўка маладым балетмайстрам тэатра Вольгай Костэльскага тэатра, “Сірожа” Аляксандра Гардучева і “Шлюб з ветрам” Яўгена Карняга ў Рэспубліканскім тэатры беларускай драматургіі, “Фальшывая нота” Аляксандра Яфімава ў тэатры-студыі кінаакцёра, і шэраг іншых.

Маладыя рэжысёры і балетмайстры, такія як Юрый Дзівакоў, Раман Падалька, Дзмітрый Багаслаўскі, Сяргей Мікель і іншыя ўпэўнена заяўляюць пра сябе на тэатральных сценах.

У мэтах далейшай падтрымкі і стымулявання маладых рэжысёраў Міністэрствам культуры праведзены дарты конкурсы рэжысёрскіх эксплікацый. Упершыню ў ім маглі прымаць удзел прадстаўнікі тэатраў і арганізацый культуры ўсіх формаў уласнасці. Сярод пераможцаў — прадстаўнікі і вядучых сталічных, і рэгіянальных дзяржаўных тэатраў, і прыватных арганізацый культуры, такіх як “ТриТ-формат”, “Арт Карпартэйшн” і іншых. У 2020 годзе першыя 5 з 10 пераможцаў конкурсу зробіць свае пастаноўкі пры падтрымцы Міністэрства культуры.

Падтрымцы і захвочванню дзеячаў культуры і мастацтва, лепшых работнікаў сферы ў краіне надаецца вялікая ўвага. У 2019 годзе дзяржаўныя ўзнагароды атрымалі 44 работнікі сферы культуры (у 2018 — 32). Званне “Народны артыст Беларусі” наладзена Яромкінай Ірыне Уладзіміраўне, вядучага майстру сцены Нацыянальнага акадэмічнага Вялікага тэатра

Беларусі. 7 работнікаў сферы культуры ўдастоены ганаровага звання “Заслужаны дзеяч культуры Рэспублікі Беларусь”, 4 — “Заслужаны дзеяч мастацтваў Рэспублікі Беларусь”, 6 чалавек атрымалі званне “Заслужаны артыст Рэспублікі Беларусь”. 23 чалавекі ўзнагароджаны медалём Францыска Скарыны. Уручаныя на працягу года 774 узнагароды Міністэрства культуры.

Галоўнымі падзеямі ў мастацкім жыцці Беларусі 2020 года стануць 100-годдзе Нацыянальнага акадэмічнага тэатра Янкі Купалы і 100-годдзе творчага аб’яднання УНОВИС, дзякуючы якому Беларусь па праве лічыцца адной з роліпачынальніц сусветнага мастацкага авангарда. Гэтыя падзеі знойдуць сваё адлюстраванне ў праграмах Нацыянальнай тэатральнай прэміі і Рэспубліканскай выставы “Трынале сучаснага мастацтва” з правядзеннем у яе рамках фіналу Рэспубліканскага конкурсу “Нацыянальная прэмія ў галіне выяўленчага мастацтва”.

КІНЕМАТАГРАФІЯ, КІНАВЫТВОРЧАСЦЬ

Праведзена мадэрнізацыя кінастудыі “Беларусьфільм”, сістэмная трансфармацыя яе структуры і функцый дазволілі ў 2019 годзе забяспечыць шэраг станоўчых тэндэнцый. Кінастудыя і іншыя вытворцы дзяржаўнай падтрымкай выраблена 29 фільмаў, на 5 больш, чым у 2018.

Заўважныя відэавочныя дасягненні ў параўнанні з 2018 годам: выручка ад рэалізацыі прадукцыі, тавараў, работ, паслуг склала 110,4 працэнта, чысты прыбытак — 134,3 працэнта; аб’ём экспарту тавараў і паслуг — 158,5 працэнта. У 2019 годзе дзяржаўныя кінастудыі наведлі амаль 11 мільёнаў чалавек, што на 84,8 тысячы больш, чым у 2018 годзе.

Работы кінастудыі ўдзельнічалі ў 70 міжнародных кінафестывалях, дзе адзначаныя 49 узнагародамі. Так, напрыклад, 16 узнагарод атрымалі адзін толькі кароткаметражны фільм “Франка” з альманаха “Вайна. Застацца чалавекам” кінарэжысёра Мітрыя Сямёнава-Алейнікава.

Вытворчасцю фільмаў у краіне сёння займаюцца каля 20 нездзяржаўных арганізацый кінематаграфіі. Годна канкуруюць з кінастудыяй “Беларусьфільм” “Майстэрня Уладзіміра Бокуна”, “Першая КінаВідаКампанія”, “Медыя куб”. Цікавыя практыкі рэалізаваны “Майстэрняй сацыяльнага кіно” і “Генеральным прадзюсарскім цэнтрам”.

КУЛЬТУРНА-АСВЕТНІЦКАЯ ДЗЕЙНАСЦЬ

У рэспубліцы функцыянуе 2505 клубаў, 108 аўтаклубаў. Клубнымі ўстановамі арганізавана і праведзена 550 тысяч мерапрыемстваў, што амаль на 15 тысяч больш, чым у 2018 годзе. Толькі з афіцыйным статусам “рэспубліканскі” і “міжнародны” адбылося 14 фестываляў і конкурсаў народнай творчасці. На месцах прыкметна актывізавалася праца па правядзенні культурных мерапрыемстваў, заснаваных на мясцовым унікальным матэрыяле.

Адкрыццём 2019 года сталі ўпершыню праведзеныя ў рэгіёнах: І міжнародны пленэр ганчароў у пасёлку Копысь Аршанскага раёна, які на працягу многіх стагоддзяў быў цэнтрам мастацкай і дэкаратыўнай керамікі; І Рэспубліканскі фестываль-конкурс шырковых калектываў у Оршы; Будслаўскі фэст, унесены ў 2018 годзе ў спіс нематэрыяльнай культурнай спадчыны чалавецтва, упершыню прайшоў у Мядзельскім раёне пад эгідай UNESCO.

Наступным нашым крокам у гэтым кірунку павінна стаць шырокая папулярызаванасць мясцовых культурных брэндаў і самабытных традыцый, якія маюць вялікія перспектывы для развіцця культурна-пазнавальнага турызму.

БІБЛІЯТЭКІ

На пачатак 2020 года ў сістэме Міністэрства культуры функцыянуе 2526 бібліятэк. Нестандартныя інфармацыйна-бібліятэчныя абслугоўванне ажыццяўляюць 105 бібліотекаў.

Агульная колькасць наведванняў бібліятэк павялічылася ў параўнанні з 2018 годам на 5 працэнтаў, што вышэй за паказчык, прадугледжаны дзяржаўнай праграмай “Культура Беларусі”.

Усталяваны Кіраўніком дзяржавы нарматыў па вылучэнні на камплектаванне фондаў публічных бібліятэк не менш за 12 працэнтаў ад сумы, прадугледжанай на іх утрыманне, таксама выкананы ўсімі абласцямі і Мінскам. Па выніках года ў сярэднім па рэспубліцы ён склаў 13,3 працэнта.

(Заканчэнне. Пачатак на старонцы 3.)

Больш паспяхова сталі працаваць бібліятэкі з інтэрнэт-аўдыторыяй. Рэалізаваны шэраг цікавых праектаў, сярод якіх стварэнне сайта ў форме лонгрэду “Беларусь бібліятэчная”, які ўпершыню комплексна прадстаўляе бібліятэчную справу рэспублікі ў сетцы інтэрнэт і менш чым за два месяцы працы прыцягнуў увагу карыстальнікаў з 17 краін. Гэты сайт створаны ў рамках гранта Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь у культуры.

Насычэнне інтэрнэт-прасторы аўтарытэтнымі і запатрабаванымі рэсурсамі дазваляе значна павысіць наведальнасць. Так па рэспубліцы каля 20 працэнтаў, а ў Віцебскай вобласці да 40 працэнтаў наведванняў рэгіструюцца ў аддаленым рэжыме.

МУЗЕЙНАЯ ДЗЕЙНАСЦЬ

Зроблена дастаткова шмат па стварэнні і ўдасканаленні пастаянных музейных экспазіцый. У Мемарыяльным комплексе “Брэсцкая крэпасць-герой” адкрытая экспазіцыя “Летапіс Брэсцкай крэпасці” ў Паўднёва-Усходняй казарме Цыгальні. Створаны новая літаратурна-дакументальная экспазіцыя ў філіяле Дзяржаўнага музея Янкі Купалы “Акопы”, частка пастаяннай экспазіцыі Дзяржаўнага музея гісторыі беларускай літаратуры, “Ваенна-гістарычны комплекс “Старая граніца” Беларускага дзяржаўнага музея гісторыі Вількай Айчынай вайны; абноўлена пастаянная экспазіцыя філіяла Гістарычнага музея “Музей гісторыі тэатральнай і музычнай культуры”.

Адзначана прэміяй “За духоўнае Адраджэнне” маштабная работа па рээкспазіцыі філіяла “Бярэсце” Брэсцкага абласнога краязнаўчага музея. Распрацаванае і ўзгодненае экспертнай супольнасцю архітэктурна-мастацкае рашэнне новай экспазіцыі Нацыянальнага гістарычнага музея Рэспублікі Беларусь. Распрацаваны канцэпцыі музейфікацыі 1-й чаргі Старога замка ў Гродне і Паўночнай вежы Галышанскага замка. Ідзе праца па падрыхтоўцы экспазіцыі ў Паўднёва-заходняй вежы Лідскага замка.

ГІСТОРЫКА-КУЛЬТУРНАЯ СПАДЧЫНА

Беларускі дзяржаўны спіс гісторыка-культурных каштоўнасцяў за год папоўніўся 16 аб’ектамі спадчыны, сёння ў яго ўключана 5580 аб’ектаў. У снежні палескі абрад “Юр’еўскі карагод” папоўніў Спіс нематэрыяльнай культурнай спадчыны UNESCO. У бягучым годзе плануецца ўключэнне элемента “Лясное бортніцтва Беларусі і Польшчы” разам з польскім бокам. Ідзе падрыхтоўка яшчэ адной намінацыі “Беларускія мастацкія практыкі саломаліцення”.

МАТЭРЫЯЛЬНА-ТЭХНІЧНАЕ ЗАБЕСПЯЧЭННЕ І КАПІТАЛЬНЫ РАМОНТ

У мінулым годзе па даручэнні Кіраўніка дзяржавы ў краіне была наладжана вытворчасць піяніна і іншых музычных інструментаў (балалайка, домра, баян, гармонік, гітара, цымбалы). У арганізацыі культуры і ўстанова адукацыі ў 2019 годзе перададзена 642 піяніна, набытых за кошт рэспубліканскага бюджэту на суму больш за 6 мільянаў рублёў.

У 2019 годзе ў адпаведнасці з Дзяржінвестпраграмай праводзіліся работы на 11 будаўнічых аб’ектах. 20 студзеня 2020 года ўведзены ў эксплуатацыю помнік архітэктуры — Успенскі манастыр у вёсцы Пустынькі. Ідзе аднаўленне такіх знакавых аб’ектаў спадчыны, як былы замак Сапегу ў аграпарку Галышаны Ашмянскага раёна, рэзідыя маёнтка Напалеона Орды па ўрочышчы Чырвоны Двор Іванаўскага раёна, былы касцёл езуітаў у Мсціславе, капіца-пахавальня Паскевічаў у Гомелі і Спаса-Праабражэнская царква ў Полацку. Ідзе рэканструкцыя яшчэ аднаго ўнікальнага помніка архітэктуры — Косаўскага палацава-паркавага ансамбля. Працягваецца рэалізацыя праекта Саюзнай дзяржавы па рэстаўрацыі і музейфікацыі Брэсцкай крэпасці.

У гэтым годзе неабходна забяспечыць жорсткі кантроль за мэтавым выкарыстаннем сродкаў рэспубліканскага бюджэту, што накіроўваюцца на фінансаванне аб’ектаў Дзяржінвестпраграмы.

МІЖНАРОДНАЕ СУПРАЦОЎНІЦТВА

У 2019 годзе Беларусь у рамках Дзён культуры была прадстаўленая ў ААЭ, Арменіі, Японіі. У нашай краіне адбыліся мерапрыемствы Дзён культуры Камбоджы, Узбекістана, Кітая, Туркменістана, Егіпта, Расіі. У бягучым годзе чакаюцца Дні культуры Беларусі ў Амане, Казахстане, Расіі і Украіне.

У цяперашні час дзейнічаюць 76 міжнародных дагавораў і кожны год гэтай лічба павялічваецца. У 2019 годзе падпісаны пагадненні з Афганістанам, Румыніяй, В’етнамам. Толькі ў рамках VI Форуму рэгіёнаў Беларусі і Расіі, арганізацыямі, падпарадкаванымі Міністэрству культуры, падпісана 13 пагадненняў.

На якая новы ўзровень выйшла супрацоўніцтва з Украінай, Кітаем, Узбекістанам, Польшчай. Сур’ёзная праца праводзіцца з Расійскай Федэрацыяй, ключавымі напрамкамі з’яўляюцца ўзбавачэнне памяці аб агульнай гісторыі, захаванні і развіцці творчых традыцый, падтрымка таленавітай моладзі. Вынікам сумеснага пасяджэння калегій міністэрстваў культуры Расіі і Беларусі стаў трохгадовы падрабязны план дзейнасці, які ўключае цыкл мерапрыемстваў да 75-годдзя Перамогі, моладзевыя майстар-класы, пленэры, абменныя выставы, гастролі, кінафестывалі.

На працягу года была праведзена сур’ёзная работа па юрыдычным урэгуляванні пытанняў функцыянавання Цэнтра культуры Беларусі ў Кітаі. Падрыхтаваны адпаведны праект Указа Прэзідэнта.

Для працоўвання сваіх культурных праектаў мы выкарыстоўваем такія міжнародныя пляцоўкі, як UNESCO, Міжнародны савет па народнай творчасці, Міжнародны Савет музеяў, Міждзяржаўны фонд гуманітарнага супрацоўніцтва дзяржаў-удзельніц СНД, “Усходняе партнёрства”, “Форум славянскіх культур”. У многіх выпадках вынікам гэтай дзейнасці становіцца фінансавая падтрымка.

АБ ВЫКАНАЎЧАЙ ДЫСЦЫПЛІНЕ

Адным з паказчыкаў эфектыўнасці работы з’яўляецца стан працоўнай і выканаўчай дысцыпліны. У Міністэрстве культуры дзейнічае камісія па кантролі за захаваннем дысцыпліны, вынікі і высновы работы якой іншы раз насяражваюць. Выяўляюцца факты парушэнняў правілаў унутранага распарадку, спазнення і адсутнасці на рабочым месцы без паважлівай прычыны.

Сумна, але гэта тычыцца і кіраўнікоў. Персанальная адказнасць за захаванне і ўмацаванне працоўнай дысцыпліны будзе, у першую чаргу, менавіта на кіраўніка.

Для забеспячэння працоўнай дысцыпліны Прэзідэнт краіны прыняў Дырэктыў “Аб мерах па ўмацаванні грамадскай бяспекі і дысцыпліны”, Дэкрэты “Аб дадатковых мерах па ўдасканаленні працоўных адносін, умацаванні працоўнай і выканаўчай дысцыпліны” і “Аб ўзмацненні паправаў на кіруючых кадраў і работнікаў арганізацый”.

Кіраўнік дзяржавы, Адміністрацыя Прэзідэнта, Савет Міністраў даручылі кіраўнікам дзяржаўных органаў забяспечыць пастаянны кантроль за станам працоўнай дысцыпліны ў падпарадкаваных арганізацыях.

Пытанні выканання працоўнай дысцыпліны і надалей будуць заставацца на асаблівым кантролі Міністэрства культуры, мерапрыемствы па іх кантролі ў дзяржаўных арганізацыях культуры будуць працягвацца пастаянна.

Культура нацыі —

3 выступленняў удзельнікаў калегіі

БІБЛІЯТЭКІ Ў ВІРТУАЛЬНАЙ ПРАСТОРЫ

Першы намеснік генеральнага дырэктара Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі Алена Даўгаполава выступіла з дакладам аб стратэгіі развіцця публічных бібліятэк у кантэксце чаканяў карыстальніка. Карыстальнікі бібліятэк усё часцей імкнуча атрымаць доступ да інфармацыі ў аддаленым рэжыме, аб чым сведчыць імклівы рост колькасці віртуальных карыстальнікаў і наведванняў сайта Нацыянальнай бібліятэкі.

Чытачы не толькі шукаюць і заказваюць дакументы з дапамогай электроннага каталога, але імкнуча заказваць і атрымліваць паслугі ў анлайн-рэжыме. Колькасць паслуг, аказаных бібліятэкай праз інтэрнэт у 2019 годзе дасягнула 19 тысяч, сярод іх — бібліяграфічныя, інфармацыйна-аналітычныя паслугі, электронная дастаўка дакументаў.

Паступова развіваецца прадстаўніцтва ў інтэрнце раённых бібліятэк. Калі ў 2010 годзе максімальны паказчык наяўнасці ў раённых бібліятэк уласных сайтаў не перавышаў 30 працэнтаў, то па стане на ліпень 2019 года ў трох абласных краінах гэты паказчык дасягнуў 100 працэнтаў.

Нацыянальная бібліятэка на працягу апошніх гадоў распрацоўвае пытанне аб стварэнні рэспубліканскага сервісу для арганізацыі і кіравання інфармацыйнымі рэсурсамі бібліятэк. З 2018 года дзейнічае дамова Нацыянальнай бібліятэкі з кампаніяй “Беларускія воблачныя тэхналогіі” (beCloud) на прадстаўленне воблачнай інфраструктуры Рэспубліканскай платформы з магчымым захоўваннем і перадачы даных. Стварэнне воблачнага сервісу забяспечыць тэхналагічную і эканамічную эфектыўнасць працэсу інфарматызацыі бібліятэчнай галіны.

СУПОЛЬНЫ КЛОПАТ ПРА УСЕ ПАКАЛЕННІ ТВОРЦАЎ

Старшыня Беларускага саюза мастакоў Глеб Отчык прысвяціў свой выступ праблеме ўдасканалення ўзаемадзеяння Міністэрства культуры з творчымі саюзамі. Ён падкрэсліў, што Беларускі саюз мастакоў імкнецца падтрымліваць старэйшае пакаленне творцаў, але не забываецца і пра таленавітую моладзь.

Для моладзі саюз мусіць стаць стартавай пляцоўкай для творчасці, удзелу ў міжнародных выставах, атрымання заказаў, камунікацыі з пакупнікамі твораў мастацтва.

Сярод сумесных праектаў для моладзі, зладжаных саюзам у супрацоўніцтве з Міністэрствам культуры, можна адзначыць рэспубліканскі конкурс “Трынале маладых мастакоў”. У 2017 годзе заснавана прэстыжная ўзнагарода — Нацыянальная прэмія ў галіне выяўленчага мастацтва. Цяпер Міністэрствам культуры распрацоўваюцца новыя рэкамендацыі аб парадку вызначэння памераў узнагароджання аўтараў і аўтарскіх калектываў, у якім улічаныя прапановы Беларускага саюза мастакоў.

КУЛЬТУРНАЯ СТАЛІЦА ЗАПРАШАЕ

Начальнік аддзела культуры Лідскага раённага выканаўчага камітэта Наталля Леўшунова распавяла аб прыярытэтах і накірунках развіцця сферы культуры ў Лідскім раёне. Сярод іх былі адзначаны захаванне і развіццё існуючага культурнага патэнцыяла рэгіёна, праца з насельніцтвам і аказанне турыстычных паслуг, у тым ліку ў рамках пашырэння бязвізавой зоны Гродзенскай вобласці.

Установамі культуры сумесна з сельскімі саветамі, старастамі вёсак, адміністрацыяй сельскагаспадарчых прадпрыемстваў ладзіцца свята і масавыя мерапрыемствы, такія як конкурс традыцыйных страў “Спазнай смак сваёй кухні”, фестываль песеннага фальклору памяці Земавіта Фядзюцкага “Цёплыя вечары і халодныя ранкі” і гэтак далей. Надаецца ўвага захаванню, адраджэнню і папулярызацыі народных абрадаў і святаў у рамках праекта “Абрады маёй краіны”.

Сёлета Ліда абраная культурнай сталіцай Беларусі, у рамках гэтай акцыі адбудуцца рэспубліканскі фестываль нематэрыяльнай спадчыны “Скарбы Беларусі”, міжнародная выстава краін СНД “Арт-экспа”, фестываль культурных сталіц Літвы і Беларусі “Дзвюх сясцёр справядчыны скарбы”, які пройдзе ў рамках трансгранічнага супрацоўніцтва, маладзёжны фестываль андэграўнднага мастацтва “Нетыповы PARADIS”, фестываль-конкурс міжкультурнага ўзаемадзеяння імя Станіслава Манюшкі.

КЛОПАТ КОЖНАГА

ЗАХАВАЦЬ УСЮ РАЗНАСТАЙНАСЦЬ СПАДЧЫНЫ

Аб мерапрыемствах па ахове гісторыка-культурнай спадчыны ў Полацку распавяла дырэктар Нацыянальнага полацкага гісторыка-культурнага музея-запаведніка Тамара Джумантаева. Полацк — найстаражытнейшы горад нашай краіны, у горадзе больш за сотню аб'ектаў, якія маюць статус гісторыка-культурнай каштоўнасці. Асноўную ўвагу ў сваім выступе дакладчыца звярнула на помнік сусветнага значэння — Спаса-Праабражэнскую царкву XII стагоддзя, якая захавала не толькі сваю архітэктурную, але і ўнікальны жывапіс, і цяпер знаходзіцца ў працэсе рэстаўрацыі.

У 2019 годзе адбываліся археалагічныя даследаванні помніка, архітэктурныя абмеры, практычныя работы. У працэсе раскруткі фрэсак XII стагоддзя адбываецца таксама адслаенне пазнейшага жывапісу і яго перанос на пастаянную аснову. Калі раней алейны роспіс XIX стагоддзя пры адкрыцці першапачатковых фрэсак вымывалася знішчаўся, то новая тэхналогія дазваляе захаванне і пазнейшыя слаі роспісу 1833 і 1885 гадоў, якія перадаюцца ў музей. Такім чынам, захоўваецца жывапісна-спадчына адразу трох эпох і трох мастацкіх стыляў.

ПЕРСПЕКТЫВЫ КІНАПРАКАТУ
У ПРЫЗМЕ РАЗВІЦЦА

Генеральны дырэктар КУП “Мінаблкінавідапракат” Таццяна Дарашкевіч выступіла з тэмай аб стане і перспектывах развіцця дзяржаўных кінапракатных арганізацый. У кінавідапракат “Мінаблкінавідапракату” ўваходзяць 14 кінатэатраў, 20 лічбавых залаў і 119 кінавідаўстаноў, у тым ліку — 76 перасоўных відэакомплексаў, якія абслугоўваюць 519 месцаў паказу. У 2019 годзе даход ад відэапаказу і іншых паслуг склаў звыш чатырох мільёнаў двухсот тысяч рублёў, а рост у параўнанні з 2018 годам склаў 112,4 працэнтаў. У 2019 годзе дзяржаўнай кінавідапракатнай краіны выпушчаны на экраны 139 найменняў беларускіх фільмаў, адбылося 32 200 сеансаў, якія наведлі 1,5 мільёна гледачоў.

Актыўна завалася работа кінастудыі “Беларусьфільм” па ўзаемадзейні з кінапракатнымі арганізацыямі ў сферы маркетынгу. У 2019 годзе ў кінатэатрах краіны дэманстраваліся 83 фільмы на беларускай мове айчынай і замежнай вытворчасці, такая прадукцыя карыстаецца попытам у насельніцтва. У лютым 2020 года на экраны выйдзе больш за паўсотні беларускіх дакументальных і анімачыйных фільмаў, у савіку — мастацкі фільм “Авантуры Пранціша Вырвіча”, а ў маі — “Лёс дыверсанта”, агулам на працягу года ча-

каецца пяць прэм’ер мастацкіх фільмаў беларускай вытворчасці.

РАЎНЯЦА НА НАЙЛЕПШЫХ

Падсумоўваючы вынікі 2019 года і планы на 2020, намеснік Прэм’ер-міністра Рэспублікі Беларусь Ігар Петрышэнка засяродзіў увагу прысутных на тым, што калегія з’яўляецца адпраўным пунктам для вызначэння планаў на пяцігодку і што варта зрабіць для выхату на якасна новы ўзровень развіцця ўсёй галіны ды кожнай асобнай арганізацыі. Ігар Петрышэнка згадаў добрыя прыклады работы ўстановаў культуры, якія сведчаць, што дзяржава нездарма ўклала дзясяткі мільёнаў долараў ва ўмацаванне іх матэрыяльна-тэхнічнай базы. Напрыклад, Нацыянальны гісторыка-культурны запаведнік “Нясвіж”, які новымі цікавымі праектамі прываблівае наведвальнікаў. Не дзіўна, што запаведнік з’яўляецца адным з лідараў па аб’ёме пазабюджэтных даходаў ды іх долі ў агульным аб’ёме фінансавання, і па сярэдняй заробковай плаце сярод усіх устаноў культуры. Па выніках дзейнасці ансамбля “Песняры” рост пазабюджэтных даходаў склаў амаль 143 працэнта.

Ігар Петрышэнка адзначыў таксама неабходнасць узмацнення работы па падрыхтоўцы кіраўнічых кадраў і іх пошуку ў рэгіёнах, а таксама маладых творчых кадраў. Пачатае рэфармаванне дзейнасці моладзевага тэатра эстрады ў мэтах стварэння на яго базе цэнтра па пошуку таленавітых маладых выканаўцаў з наступнай падрыхтоўкай найбольш перспектывных да ўдзелу ў нацыянальных і рэспубліканскіх конкурсах. Белтэлерадыйкампанія стала ўдальнікам праваў на правядзенне праекта “Х-фактар” у Беларусі, вядучца падрыхтоўка да гэтага конкурсу.

У плане развіцця інфраструктуры галіны культуры 2020 год будзе надзвычай насычаным. Мусяць быць уведзеныя ў эксплуатацыю будынак гімназіі-каледжа пры Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі, спартыўна-культурны цэнтр Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў, два пускавых комплексы адзінага комплекса будынкаў Нацыянальнага мастацкага музея, Косаўскі палацава-паркавы ансамбль, асобныя аб’екты гродзенскага Старога замка.

Была звернутая ўвага і на патрэбу развіцця дзяржаўна-прыватнага партнёрства ў сферы культуры. Намеснік Прэм’ер-міністра даў Міністэрству культуры шэраг даручэнняў, аб выніках выканання якіх трэба праінфармаваць Урад.

Антон РУДАК
К

Прысутных вітае
“Камерата”.

Ігар Петрышэнка
ўзнагароджвае
Вольгу Антоненка.

Узнагароды і падзякі

Напрыканцы калегіі адбылося ўзнагароджанне работнікаў культуры па выніках іх дзейнасці за 2019 год. Узнагароды Урада краіны ўручыў намеснік Прэм’ер-міністра Рэспублікі Беларусь Ігар Петрышэнка. Пастановы і распараджэнне падпісаў Прэм’ер-міністр Рэспублікі Беларусь Сяргей Румас.

За шматгадовую плённую дзейнасць па захаванні і папулярызаванні нацыянальнай гісторыка-культурнай спадчыны, значны ўклад у развіццё музейнай справы Ганаровай грамады Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь узнагароджаная ўстанова “Нацыянальны мастацкі музей Рэспублікі Беларусь”.

За шматгадовую плённую працу ў дзяржаўных органах, высокі прафесіяналізм, узорнае выкананне службовых абавязкаў Падзяка Прэм’ер-міністра аб’яўлена Скарыне Алегу Аляксандравічу, намесніку начальніка ўпраўлення культуры і народнай творчасці Міністэрства культуры.

За шматгадовую плённую працу, значны ўклад у развіццё міжнацыянальных культурных сувязей і папулярызаванне беларускай культуры за мяжой Падзяка Прэм’ер-міністра аб’яўлена Антоненка Вользе Вітальевне, дырэктару дзяржаўнай устаноў культуры змешанага тыпу “Рэспубліканскі цэнтр нацыянальных культур”.

Узнагароды Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь уручыў Міністр культуры Юрый Бондар. За значны асабісты ўклад у развіццё беларускай культуры і мастацтва, захаванне гісторыка-культурнай спадчыны нагрудным знакам Міністэрства культуры “За ўклад у развіццё культуры Беларусі” ўзнагароджаны Асіпен Аляксандр Уладзіміравіч — арыст-вакаліст, вядучы майстар сцэны Заслужанага калектыву Рэспублікі Беларусь “Беларускі дзяржаўны акадэмічны музычны тэатр”; Вайнянкова Зінаіда Івануна — вядучы эканаміст аддзела фінансавай і кадровай палітыкі галоўнага ўпраўлення ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Гомельскага абласнога выканаўчага камітэта; Голуб Нона Яўгенаўна — кіраўнік планова-эканамічнага аддзела Нацыянальнай кінастудыі “Беларусьфільм”; Голубева Марта Мікалаевна — акцёр тэатра і кіно, член Грамадскага аб’яднання “Беларуская гільдыя акцёраў кіно”; Гушча Марына Леанідаўна — загадчык Дома рамёстваў і фальклору Цэнтра традыцыйнай культуры і народнай творчасці Гарадоцкага раёна; Пяршыч Святлана Васільевна — начальнік аграслужбы Мемарыяльнага комплексу “Брэсцкая крэпасць-герой”; Рэбкевіч Сяргей Рыгоравіч — дырэктар Дзіцячай школы мастацтваў горада Кобрына; Саверына Ірына Міхайлаўна — намеснік дырэктара па выхавальнай рабоце Магілёўскай дзіцячай школы мастацтваў № 1; Чалык Святлана Аляксандраўна — начальнік аддзела ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Клецкага раённага выканаўчага камітэта; Шалкапясаў Аляксандр Вячаславіч — арыст драмы — вядучы майстар сцэны Заслужанага калектыву Рэспублікі Беларусь “Гродзенскі абласны драматычны тэатр”.

За актыўны ўдзел у падрыхтоўцы і правядзенні II Еўрапейскіх гульніў 2019 года Падзяка Прэм’ер-міністра Рэспублікі Беларусь, старшыні рэспубліканскага арганізацыйнага камітэта па падрыхтоўцы і правядзенні II Еўрапейскіх гульніў 2019 года ў Рэспубліцы Беларусь аб’яўлена Вавілаву Аляксандру Дзмітрыевічу — мастацкаму кіраўніку прадзюсарскага цэнтра “Арт-Мажор” Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў; Гурыновіч Але Мар’янаўне — галоўнаму бухгалтару — начальніку аддзела бухгалтарскага ўліку і справядзачнасці Міністэрства культуры; Дрызе Ірыне Уладзіміраўне — начальніку галоўнага ўпраўлення дзяржаўных спецыяльных культурных мерапрыемстваў і прафесійнага мастацтва Міністэрства культуры; Карабаню Дзмітрыю Пятровічу — галоўнаму інжынеру Беларускай дзяржаўнай філармоніі; Мардусевіч Іне Віктараўне — кансультанту ўпраўлення дзяржаўных спецыяльных культурных мерапрыемстваў і прафесійнага мастацтва Міністэрства культуры; Шаўчук Аляксандру Сцяпанавічу — намесніку дырэктара адасобленага структурнага падраздзялення “Белканцэрт” Беларускай дзяржаўнай філармоніі; Юргенсу Сяргею Антонавічу — намесніку генеральнага дырэктара Беларускай дзяржаўнай філармоніі.

Фота Пётры ВАСІЛЕЎСКАГА і Юрыя ЧАРНЯКЕВІЧА

Малая радзіма вялікай навукі

Вёска, якая стала медыцынскай сталіцай

У прысталічным пасёлку Лясны — цэнтры прасторы пад назвай “Бараўляны”, я жыў у 1984 года. За тых больш як трыццаць гадоў, што прайшлі з таго моманту, калі я з Мінска пераехаў у прыгарад, Лясны, а разам з ім і Бараўляны ўвогуле, сталі ва ўсіх адносінах мясцінай рэспектабельнай. Калісьці мае бацькі здзівіліся майму рашэнню выпісацца з Мінска, а сёння мае дзеці ў бок сталіцы нават і не глядзяць, настроены будаваць сваё жыццё там, дзе нарадзіліся.

Лясны — гэта па сутнасці медыцынская сталіца Беларусі, адзін з найважнейшых навуковых цэнтраў краіны. Быў час, калі аблічча пасёлка з яго стандартызаванай забудовай і неразвітай інфраструктурай не надта адпавядала гэтаму статусу, але за апошнія гады тут адбыліся становчыя змены. Нешта падобнае я назіраў і ў іншых паселішчах Беларусі, што раней былі, так бы мовіць, незаўважнымі ў ценю вялікіх гарадоў, а сёння ў стане актыўнага пошуку самасці. Прыклад жа Ляснога-Бараўлян падаецца мне характэрным для ілюстрацыі згаданага тэндэнцы. Да таго гэта тэма надзвычай актуальная ў кантэксце Года малой радзімы. Распавесці пра тое, якімі Бараўляны былі і якімі сталі, мы папрасілі аднаго са старэйшых супрацоўнікаў Рэспубліканскага навукова-практычнага цэнтра анкалогіі і медыцынскай радыялогіі імя М. М. Аляксандрава — доктара медыцынскіх навук, прафесара Аляксандра Машэўскага (на здымку). У названым цэнтры ён узначальвае Цэнтральную экспертную камісію.

Пётра ВАСЛЕЎСКИ /
Фота аўтара

— Аляксандр Альфрэдавіч, як даўно вы атабарыліся ў Бараўлянах, і што для вас значыць гэта мясціна?

— У Бараўлянах, дакладней у Лясным, я жыў і працую ўжо пяцьдзесят чатыры гады. Я не ўяўляю сабе нікім іншым акрамя як анкалагам, і ні на якім іншым месцы, акрамя як у Бараўлянах.

Раней гэта была вёска. Дарэчы, першы згадкі пра яе датуецца 1582 годам. У савецкі час пэўную відомасць Бараўлянам прынесла тое, што тут размешчалася база падрыхтоўкі спецыялістаў сельскай гаспадаркі. Дагэтуль адзін з аўтобусных прыпынкаў па дарозе на Лясны называецца “Навучальная гаспадарка”. Ну а зрабіў Бараўляны відомым на ўсю Беларусь, Савецкі Саюз ды і на наваколны свет наш РНПЦ, які з'яўдаецца навукова-даследчым інстытутам.

А перадгісторыя такая. У 1959 годзе Беларуская дэлегацыя ў Арганізацыі Аб'яднаных Нацый выступіла з прапановай узмацніць у сусветным маштабе

барачбу супраць злаякасных утварэнняў. У тым жа годзе ў траўні выйшла Пастанова Савета Міністраў аб стварэнні профільнага навукова-даследчага інстытута. Праблема анкалогіі існавала заўжды і паўсюдна, а ў Беларусі на той момант яна мела нават катастрофічны характар.

— Чаму?

— У рэспубліцы большасць насельніцтва тады было вясковым. Самі разумеюць, што вёска па аб'ектыўных прычынах не дацягвала да гарадскіх стандартаў медыцынскай абслугі. У Беларускай ССР была вельмі слабая дыягнастычная база, сур'ёзных навуковых даследаў аб праблемах анкалогіі не вялося. У пяцідзесяці працэнтаў пачынаў анкалогія тады выяўлялася ва ўжо запущаных стадыях, а ў амаль трыццаці — увогуле пасмяротна.

Па гэтай пастанове пачаў будавацца інстытут. Напачатку ён быў на базе першай клінічнай бальніцы горада Мінска. А з 1960 года пачалося будаўніцтва васьмі гэтай заграднай базы, яе першай чаргі, якое доўжылася пяць гадоў. Паўсталі два трохпавярховыя карпусы з пераходамі, у якіх размяшчаліся аддзеленыя хірургіі, хіміятэрапіі, гінекалогіі, аддзелены

не перадпухлінных захворванняў. І яшчэ корпус для лінейнага паскаральніка. Першыя лячэбныя карпусы былі разлічаны на трыста ці крыху больш коек, сёння мы можам размясціць у стацыянары восемсот пацыентаў. Напачатку супрацоўнікаў інстытута было недзе каля трохсот, а зараз больш двух тысяч.

— Так тады выглядаў інстытут. А што з сябе ўяўляў пасёлак Лясны?

— Я пачаў працаваць тут у 1966 годзе. На гэты момант у пасёлку быў пабудаваны толькі адзін жылы дом. Была школа, якая зараз гімназія, два дзіцячыя садкі, дом быту і крама, дзе — на першым паверсе прадукты, а на другім — прамтавары. Дарэчы, снабжэнне пасёлка было вельмі і вельмі някэпскім.

— Як стала выглядаць анкалагічная статыстыка ў Беларусі з пачаткам дзейнасці інстытута? Сёння якія паказчыкі?

— Аперашы, што рабіліся ў цэнтры, адпавядалі высокім стандартам тае пары, але ж той узровень непараўнальны з тэхналогіямі, якія мы скарыстоўваем сёння. Зноў жа, досвед напрацаваны... Ну і вынікі адпаведныя: сёння першая і другая стадыі захворвання выяўляюцца ў 60 — 70 працэнтаў. Пяцігадовая выжываемасць у іх дасягае 95-ці, а пры некаторых пухлінах да 100 працэнтаў. Зараз палюўжылася працягласць жыцця і ў пацыентаў з чацвёртай стадыяй захворвання.

— Вам давялося працаваць з легендарным Мікалаем Аляксандравым...

— Так. Менавіта Мікалай Мікалаевіч Аляксандраў, доктар медыцынскіх навук, прафесар, член-карэспандэнт Акадэміі медыцынскіх навук СССР, у будучым — Герой Сацыялістычнай працы, у 1960 года стаў на чале інстытута. Ён сваю каманду стварыў, запрасіў сюды прадстаўнікоў ленинградскай школы і лепшых анкалагаў Беларусі. Кожную праблему ён бачыў у комплексе, у спалучэнні са з'явамі, на першы погляд ад яе вельмі далёкімі. І да вырашэння праблем прыцягваў навукоўцаў розных спецыяльнасцяў. У 1972 годзе па ягонай ініцыятыве быў створаны так званы Бардынаўскі план, куды дзеля рашэння анкалагічных праблем увайшлі шэраг інстытутаў Акадэміі навук Беларусі. Да справы былі

Скульптуры — сімвал Бараўлян.

Новае аблічча старых карпусоў.

На тэрыторыі РНПЦ.

падключаны спецыялісты сельскай гаспадаркі, глебазнаўства, генэтыкі, гісторыі, экалогіі.

— Экалогія? Яшчэ да Чарнобыля?

— Так. Трэба ж было вызначыць, чаму ў розных рэгіёнах розная структура анкалагічных захворванняў.

А ўвогуле Мікалай Мікалаевіч усё рабіў з разлікам на вялікую перспектыву. У яго рукі даходзілі да ўсяго, не толькі да медыцыны. Вось прыклад. Пры будаўніцтве касцельнай, якая працуе і сёння, па ягонай замове была закладзена магчымасць будучай рэканструкцыі і моц, якая на момант запуску аб'екта значна перавышала патрэбы і інстытута, і пасёлка пры ім. А спатрэбілася ўсё гэта, калі пачалося будаўніцтва дзіцячага цэнтра і абласной бальніцы, калі пасёлак разбудоваўся.

— Напачатку працы ў Ба-

раўлянах у вас пры задавальненні прафесійных амбіцый не было гэткага дамешку пацуюча адарванасці ад сталічнага комфорту?

— Мабыць, было. Не хапала транспартнай камунікацыі. Аўтобусы прыгарадныя хадзілі рэдка. Паколькі да нас прывязджалі пацыенты з усёй Беларусі, дык нават планавалі да нас трамвай з Зялёнага Луга пусціць. Але ідэя не здзейснілася, бо рэйкі давялося бы пракладаць праз сельгасугодзі.

Тады акрамя санітарнага транспарту інстытут меў два службовыя аўтобусы, каб супрацоўнікаў з горада на працу прывозіць, а потым з працы дадому ў Мінск. Адзін хадзіў ад праспекта Пушкіна, другі ад чыгуначнага вакзала. А цяпер мы не бачым розніцы паміж Бараўлянамі і горадам. Сёння, калі транспартная камуні-

кацыя добра наладжана, ад нас хвілін за дзесяць можна добрацца да Уручча, за дваццаць — трыццаць хвілін — да вакзала. Ды і крамы ў нас не горшыя за мінскія, хоць Лясны і лічыцца аграгарадком. Так што мы не імкнемся становіцца мінчукамі.

— Якія падзеі вы лічыце этэпнымі, знакавымі для гісторыі Бараўлян?

— На маіх вачах будавалася і абласная бальніца, і дзіцячы анкалагічны цэнтр. Дарэчы, напачатку дзіцячае аддзяленне было арганізавана на нашай базе. Інстытут браў чыны ўдзел у ліквідацыі наступстваў Чарнобыльскай катастрофы. Радыяцыйнага інстытута яшчэ не было, і пацыенты з Чарнобыльскай зоны трапілі да нас. У 1987 годзе было завершана будаўніцтва другой чаргі інстытута, у 2015 на нашай базе адкрыта Рэспубліканская малекулярна-генетычная лабараторыя і Рэспубліканскі цэнтр пазітрона-эмісійнай тамаграфіі. Іх ва ўрачыстай абстаноўцы адкрываў Прэзідэнт Беларусі.

Дарэчы ў сваёй дзейнасці наш інстытут заўжды адчуваў падтрымку з боку Міністэрства аховы здароўя, Савета Міністраў, Адміністрацыі Прэзідэнта і самога Прэзідэнта.

Схемы лекавання ў нас прыблізна тых жа, што і за мяжой, але з улікам беларускай спецыфікі, абсталяванне маем цудоўнае, кадры высокай кваліфікацыі. Прайшлі часы, калі мы лекавалі з дапамогай радыёактыўнага калоднага золата. Цэлая эпоха звязаная з гэтай тэхналогіяй, а скончылася яна ў сувязі з развіццём хіміятэрапеўтычнага напрамку.

Сёння Бараўляны гэта РНПЦ анкалогіі і медыцынскай радыялогіі імя Аляксандрава, Мінская абласная клінічная бальніца, Дзіцячы анкалагічны цэнтр, Абласны туберкулёзны дыспансер, Шпіталь ветэрануў, Мінская раённая бальніца. А штуршок да развіцця ўсяго гэтага комплексу даў зданы першым РНПЦ. Я не ведаю, ці ёсць дзе на постсавецкай прасторы такая канцэнтрацыя медыцынскіх устаноў на невядлівай прасторы. Ды і ў свеце таксама. Цэнтраў, аналагічных нашаму РНПЦ імя Аляксандрава, за мяжой дакладна няма. Там ёсць цудоўныя бальніцы, клінікі і даследчыя цэнтры. Але аперацыі робяць у адным месцы, хіміятэрапію — у другім, прамневую тэра-

“Глыбінкай жыве Беларусь”. Так назвалі свой допіс супрацоўнікі сектара пазастацыянарнага абслугоўвання насельніцтва Дзятлаўскага раённага цэнтру культуры і народнай творчасці. Назва цудоўная, бо актуальнасць дадзенай высновы з часам не зніжаецца, а маштабы пашырае. Я зразумеў канкрэтную сітуацыю так: аўтаклуб ажыццяўляе аднаименны праект і аб’яе распавесці з гэтай нагоды пра старастаў вёсак, якія з’яўляюцца своеасаблівымі захавальнікамі звычайў і традыцый сваёй малой радзімы. Ухвальна весці гаворку не пра нейкія абстрактныя паняцці, а пра канкрэтных асоб, на якіх наша вёска і трымаецца! Мая воля, я словы “глыбінкай жыве Беларусь” залатымі літарамі напісаў бы на ўсіх айчынных штандартах дзяржаўнай устаноў, каб не забываліся там, што беларускыя глыбінцы ўвага бы павага патрэбны. Нашу вёску яшчэ можна выроўтаваць.

Працягваецца супрацоўніцтва цэнтральнай бібліятэкі Браслава і аддзела адукацыі, культуры і спорту краёвай думы горада Дагда (Латвія). Прайшла чарговая, чацвёртая па ліку, сумесная выстава. Гэтым разам на ёй экспанаваліся дэкаратыўныя выявы катой і птушак.

І апошняя на сёння інфармацыя з Браслаўшчыны. Па словах Вольгі Ляснеўскай, бібліятэкара раёна наведалі месца пахавання Георгія Эфрона, сына паэтэсы Марыны Цвятавай. Эфрон, як вядома,

Бананы для СДК

Яўген РАГІН

Так што больш падрабязней і ўдумлівей пагаворым сёння пра сельскіх людзей, якія ведаюць не з чужых слоў, якой паной дастаецца хлеб і малако і чаму вёска аджывае сваё. Дзятлаўскія аўтаклубаўцы, да прыкладу, пішуць пра старасту вёскі Хрольчыны Івана Лазовіка. Ён, дарочны, сёлета юбіляр: адзначыў у студзені 75-годдзе — равеснік Вялікай Перамогі. Сконачу Навагрудскае вучылішча, працаваў механізатарам. Быў дэпутатам Вярхоўнага Савета БССР, за хлебаробскую працу мае шмат узнагарод, вырашціў двух сыноў і дачку, у яго — чатыры ўнукі і пяць праўнукаў. Карацей, чалавек важны і заможжы. Старастам Іван Віктаравіч стаў тры гады таму. Аднавіваецца коўчы любяць яго і паважаюць. “Раней у нас было шмат моладзі, — згадвае стараста, — збіраліся разам на святы, песні спявалі, танцавалі — весела было. Цяпер толькі стаяць засталіся: ад 60 і старэй.” Моладзь — у горадзе, пажылыя — у вёсцы. Для іх і працуе Лазовік. Вёска — добраўпарадкаваная, спецыялісты для медаляду пастаняна завітаюць. Аўтакрама прыязджае тры разы за тыдзень. Адсочвае Іван Віктаравіч і рэгулярна прыезду аўтаклуба, з’яўляецца з гэтай нагоды пазаштатным, так бы мовіць, работнікам культуры. Усім бы так.

На здымках:
1 Навагрудскія майстрыхі Іна Анікевіч і Таісія Круціца.
2 У Століне адкрыўся “Краязнаўца”.
3 Выстава катой і птушак у Браславе.
4 Духоўная музыка гучыць у Лідзе.

Тое ж і пра фальклор можна сказаць. Не, ёсць, канечне, і гарадскі, але вясковы — усё ж бліжэй да першароднага. Прыкладна так адрозніваецца малако крамнае і з-пад каровы. Вось менавіта “кароўскае малако”, можна сказаць, райой ліюся 8 лютага ў Гомелі на II адкрытым міжнародным фальклорным фестываль-конкурсе “Прамень”. Ладзяць акцыю Гомельскі гарадскі цэнтр культуры і Прапозсарскі цэнтр “Ягорава Гара”. З вашага дазволу, невялічкае адступленне. Фольк-праект “Ягорава Гара” нарадзіўся некалькі гадоў таму. Аўтар — бізнесовец Ігар Архіпаў з Гомеля. Так, гараджанін. Але палескія народныя песні так паўплывалі на яго, што стаў ён Ягорам Палешуком і ўзяў

ся за родную мову ды за шасціструнную гітару. Вельмі хутка авалоўдаў і першай, і другой, прынамсі, яго гітарныя аранжыроўкі прафесіяналы аданілі дошыць высока. А яшчэ праз час і прадпозсарскі цэнтр з’явіўся “Ягорава Гара”... Але працягнем пра фестываль-конкурс. У яго праграме — фальклорная традыцыя і аўтарскія творы ў фальклорнай стылістыцы ў выкананні аматараў і прафесіяналаў, якія ўзначаліў мюзыкант, кампазітар, фалькларыст, пісьменнік, педагог і лідар этна-трыа “Троіца” Іван Кірчук. Гран-пры і сертыфікат на ўзровень адным з канцэртаў фольк-праекта “Ягорава Гара”, а таксама аўдыёсістэму атрымалі артысты з калектыву інклюзійнай творчасці Мазырскага раённага цэнтру карэктыйнага развіцця, навучання і рэабілітацыі. Ансамбль, які называецца “Вясёлка”, выступіў з харэаграфічным фальклорным нумарам. У гала-канцэрце бралі ўдзел лепшыя канкурсанты, узорны фальклорны гурт “Найгрыш” з Гомеля, фальклорна-этнографічны калектыў “Стаўбунскія вачоркі” з Веткаўскага раёна і “Ягорава Гара”.

Згадаў, як у вёсцы Мышкавічы Кіраўскага раёна мне паказвалі ў Доме культуры бананавыя расліны і доўга глумачылі, чаму бананы растуць не на дрэве, а на раслінах, якія лічацца па сутнасці травой. Але не пра дзівосы батанікі сёння

журналістам Францам Сіўко. Былі выкарыстаны магчымасці мультымедыійнай прэзентацыі.” Аказваецца, ёсць Міжнародны дзень дароння кнігі, які адзначаецца 14 лютага ў 30 краінах свету. Чаму б не сумясіць падзею з Днём закаханых? Глядзіш, колькасць чытачоў павялічыцца. На Браслаўшчыне, як пераконвае Вольга Ляснеўская, была абвешчана дабрачынная акцыя “Адам кнігу ў добрыя рукі”. Цягам тыдня публічныя бібліятэкі прымалі літаратуру з асаблівых кніжных збораў. Дырэктар ЦБС спадзяецца, што акцыя стане традыцыйнай... Памятаю, у маёй вясковай цёткі Вары, якая пасля вайны была старшынёй калгаса, а потым усё жыццё — даяркай, у хаце было некалькі этажарак з кнігамі. І ў вясковую бібліятэку яна пастаянна хадзіла. Хто мне адкажа, чаму амаль на нуль сышла павага да кнігі? У горадзе цяпер больш чытаюць. Мо па той прычыне, што людзей там у разы болей?

Працягнем бібліятэчную тэму Браслаўшчыны ад Вольгі Ляснеўскай. Яна сёння — рэкардсмен інфарматыўнасці. Слабодкаўская і Відаўская гарпалякоўка бібліятэкі прынялі ўдзел у III міжнароднай акцыі “Чытаем Грыгор’ева разам”. Грыгор’ёў — пскоўскі паэт. Арганізатар акцыі — ЦБС Пскова.

ня. Старшыня мясцовага калгаса “Рассвет” Кірыля Арлоўскі калісьці пабудоваў у Мышкавічах клуб, якому не было роўных па велічыні ў раённым цэнтры. Побач была бібліятэка і летняя веранды для танцаў. І усё гэта рабілася для таго, каб вясковае жыццё было не горшым за гарадское. Заўважце, рабілася не пасля таго, як была наладжана вытворчасць хлеба, малака і мяса, а паралельна. І Васіль Старавойтаў — паслядоўнік і правапрэемца Арлоўскага, думаў пра тое ж: пра высокі кошт гонару вяскоўца. Пабудоваў новы палац культуры з зімовым садом, а бананавыя расліны прывёз на самалёце з Сочы. Бананы ў Мышкавічах растуць і па сёння. Дзе ў горадзе можна сарваць і з’есці банан? Дык чаму колькасць Мышкавічаў не павялічваецца?

8 лютага ў Палацы культуры горада Ліда прайшоў XV міжпархіяльны фестываль-конкурс праваслаўных песнапеваў “Слава в вышніх Богу”. Больш за 20 музычных калектываў выконвалі творы духоўнай тэматыкі, царкоўныя спевы, музычныя творы беларускіх кампазітараў на словы беларускіх паэтаў.

Дырэктар цэнтралізаванай бібліятэчнай сістэмы Браслаўскага раёна Вольга Ляснеўская піша: “У чытальнай зале цэнтральнай бібліятэкі ладзілася сустрэча з віцебскім пісьменнікам і

загінуў у 1944 годзе пры вызваленні Браслаўскага раёна і пахаваны на тэрыторыі Друеўскага сельсавета. Дарочны, мала хто пра гэта ведае.

І апошняя на сёння бібліятэчная інфармацыя. Аматырскае аб’яднанне “Краязнаўца” адкрылася ў Століскай цэнтральнай раённай бібліятэцы. Ён паўчачу дзейнічаць пры адзеле абслугоўвання і інфармацыі. Бібліятэкар Кацярына Страха паведмаляе: “На першае пасаджэнне сабраліся знаўцы мясцовай гісторыі, культуры і прыроды. Мерапрыемства прывяччалася 80-годдзею з дня ўтварэння Столішчыны”.

“Стракатыя лапкі свет”... Так называецца выстава, што працуе ў раённым цэнтры рамёстваў Навагрудка. Дырэктар раённага цэнтру культуры і народнай творчасці Наталля Кавальская распавядае, што работы выкананы майстрам шпшыца Інай Анікевіч, дыпламанта леташняга конкурсу “Віцебская мазаіка”, і яе вучнямі Таісіяй Круціца — удзельніцай аматырскага аб’яднання майстроў народнай творчасці “Каліярова альтанка” і сабрамі дзіцячага гуртка “Вясёлка” — Сашам і Кацяй Ласкевіч. Лапкі свет прадастаўлены ў розных тэхніках і формах. Гэта коўдры, дываны, пано, ходнікі, цацкі...

Беражыце сябе. Сустрэнемся праз тыдзень!

Гаспадыня вясельнай кухні

З юнацтва Ангеля любіла пячы пірагі і хвост. Духмяны пах поўніў хату, ад дзіўнага водару кружылася галава. Неўзабаве кухня для дзяўчыны стала месцам сакральным. Ангелю ніхто не вучыў гатаваць. У адзіночку яна магла кашаварыць гадзінамі. Не, не кашаварыць — тварыць! Калі ў Свінцы (пазней вёска стала называцца Малинавай) адкрылася школа, шаснаццацігадовая Ангеля пайшла гатаваць ежу школьнікам. Сорак два гадзі адпрацавала ў школьнай сталовай. Суп “ад Ангелі”, пухнатыя катлеты, кашы з падлівамі і аладкі ўспамінаюць з настальгіяй тыя, хто хадзіў у Малинаўскую “альма-матэр”.

Ужо ў васьмнадцатгадовым узросце Ангеліна Драгун дапамагала вясельнай кухарцы. Але нядоўга. Хутка дзяўчына пайшла на вольны хлеб — сама стала шэф-поварам на вяселлі. Умелай і спрытнай.

Без Ангеліны Андрэўны не абыходзіліся і вясковыя провады ў войска, і сямейныя юбілеі. Яна карміла лектараў, якія прыязджалі ў мясцовы калгас, нават вялікіх начальнікаў, праваслаўных і каталіцкіх святароў.

СВАТ З ЧЫРВОЙ КНІЖКАЙ

“Вясельная паварыца” славілася не толькі ў сваёй вёсцы, але і за межамі раёна. Вільнюс, Вілейка, Маладзечна, Мінск, Мінская вобласць (што за Свірскім возерам) — геаграфія яе прафесійнага перамяшчэння багатая. “Вяселле зрабіць — не поле перайсці, — філасофскі значае жанчына. — Пыжкая гэта справа, але я яе любіла. У чацвер ужо пачыналі гатаваць. Уся пятніца і выхадныя — адпачываць не было калі. Як я тады жыла?! Не спала, і спаць не хацелася”.

Па словах Ангеліны Андрэўны, першыя вясельныя сталы былі, зраўма, не надта багатыя. З гадамі з’яўляліся ўсё новыя і новыя стравы. Увайшоў у моду салат “Гарошак”, гасці елі — наесціся не маглі. Ліпілі катлеты, круцілі галубцы ў цэлыя вялікія чыгуны, каструлі. Рулеты — вараныя, печаныя, рэбры тушаныя, шчупакі фаршыраваныя, вугры, куры і свіныя паландвічы вэнджаныя... Заліўное ўпрыгожвалі лебедзімі і лілеямі з яйкаў. Торты, грыбкі, арэшкі, кошыкі, кветкі, качкі і нават бараны печаныя з цеста, снежкі з узбітых бялкоў. Ад пераліку вясельнага меню 60 — 70 гадоў мінулага стагоддзя я толькі слінікі глытала. Вось не падумала б, што тады такія сталы на вяселлях былі.

Шмат часу вясельная кухарка і на ўпрыгожванні трапіла. У яе руках кветкі “распускаліся” — з бурака, бульбы, яйка, морквы і цыбулі. Нават для мяне майстар-клас правяла, як кветкі з бульбы выразаць і ў якой вадзе варыць, каб форму не страцілі.

Прыгадала жанчына, як у Сыраватках на вясел-

лі збіраліся рабіць шашлык. Мяса замарывалі, а тут дождж пайшоў. Таму вырашылі шашлык па-беларуску гатаваць — на бясе.

— А мужыкі нешарплівыя, аж сварыцца пачалі, каму першаму пакаштаваць дадуць. Тут адзін крычыць: “У мяне кніжка чырвоная... Мне заўсёды без чаргі”. Дастану — і трасе гэтай кніжкай”, — аж смяецца Ангеліна Андрэўна.

Але я гэтаму мужчыне кажу: “Можа, ваша кніжка і добрая. Але ў мяне на вяселлі — усе роўныя. І з белай кніжкай, і з чорнай”. І не дала без чаргі. “Што ж ты зрабіла? Гэта ж самы важны гасць”, — пачалі мне шаптаць. Лепшы гасць — а яго ў чаргу! Вось ужо рагталі потым.

Помню, літоўцы на вяселлі гулялі. Жаніх быў з Літвы. Я тады ўпершыню пачула, што галубцы са смятанай ядуць. Не магла адразу ўіяміць: як гэта да мяса смятану падаваць. Мы ж заліўку рабілі з цыбулькі і морквы ды жыхачкай ад галубцоў палівалі. А тут смятана. Некаторыя літоўцы галубцы са смятанай елі, але многія і не захацелі, наша заліўка больш спадабалася”.

ДАЧКУ “У БАБЫ” АДДАЦЬ

Расказала жанчына пра страву “Катлеты ў кашульках” (сама прыдумала — сама назвала): бяром катлетнае мяса без хлеба, дадаём соль, часнок, спецыі. Катлеты фаршыруем сырам з морквы і цыбулькі, можна з грыбамі, са шматкамі сала. Катлеты абвальваем у муцэ і яйку, смажым. Яны становяцца такімі жоўценькімі, пухнаценькімі, як піражкі. Пасля датушваем.

Бліны з тварогам — таксама традыцыйнае

Чытаць на галодны страўнік не рэкамендуецца

Бабуля Ангеліна і яе жывёнасць.

вясельная страва. Болей за сто бліноў трэба было спячы. Бабуля Ангеля падзялялася рэцэптам: “Яйкаў набіць, малака дадаць, трохі валы іпэлай, каб былі мяккія, масла поснага ды мукі. Начынка — тварог і яйкі мяшаць доўга, дадаць цукру ванільны і звычайны. Начыненыя бліны ў посуд пакласці, сметанковага масла крыху дадаць — і ў

не адзін, а некалькі пірагоў. Маладых трэба было сустрэць пірагом. Яшчэ адзін маці нявесты прынесла жанчынам з вёскі — такім чынам дачку “ў бабы” аддавала. У сумку клалі і іншыя вясельныя прысмакі (абавязкова халадзец) і віно. Тым дзяўчатам, што прыходзілі спяваць вясельныя абрадавыя песні, жаласлівыя, якія на слёзы правівалі, маці ня-

калі ў яго была памочніца па гаспадарцы. Калі не было, клалі толькі варанае ці вэнджанае. Тым, хто на хорах пяюць падчас вячэрняга, цукеркі куплялі, кілаграмы два.

ГАТАВАЛА БЕЗ ВЫХАДНЫХ

Больш за паўтысячы вясельных сталоў накрыла Ангеліна Андрэўна. Па тры — чатыры вяселлі ў адной каше рабіла. Летам ні адных вольных выхадных не было. За месяц — два прыязджалі бацькі маладых і замаўлялі вясельную кухарку. Калі гасці не былі запрошаны, то і вяселле адкладалі да таго часу, калі шэф-повар будзе не занятая.

Аднойчы Ангеліна Андрэўна рабіла вяселле “за возерам” (далёка). Ёй падалося, што жанчыны-памагатыя неяк дзіўна сябе паводзілі. Аказалася, сачылі, дзе кухарка свой шшытак з запісамі хавае. Не вытрымалі, паіцавіліся. “Во дзе мой шшытак”, — паказала Ангеліна Андрэўна на галаву. Не мела яна ніякіх запісаў. А сваю кухарскую справу як творчасць успрымава. Ніколі не баялася фантазіраваць.

Гэта вясельнае фота зроблена ў 1958 годзе.

духоўку ці ў печ. Смаката атрымаваецца”.

Каравай — самы важны аtryбу́т вяселля, сімвал шчасця, добрабыту, багачыя. Дзялілі каравай напрыканцы вяселля. Кожны гасць “купляў” кавалачак свайго “шчасця” і нёс яго дадому, каб падзяліцца з роднымі.

“Вясельны пірог — не тая размазня, што падаецца сёння ў рэстаранах напрыканцы вяселля і нікому не патрэбна, а нешта сакральнае, свяшчэннае, што з’яўлялася квінтэсэнцыяй родавай філасофіі”, — заўважыў у адным інтэрв’ю фалькларыст Янка Крук.

Мая суразмоўца сцвярджае, што на вяселле пяклі

весты давала “плаксу” пілусту (пірог). Па словах бабулі Ангелі, абрадавыя вясельныя песні апошнія гадоў з дваццаці, а то і больш ужо не пяюць.

Мужчынам пірог і халадзец не давалі, ім рыхтавалі трохлітровы слоік гарэлкі ці самагонкі і добра паесці. Гэта ўсё трэба было падрыхтаваць вясельнай паварысе. За тое, што мужыкі зробіць вясельную браму, сумку накладалі асобна.

Для ксяндзя ці бацошкі таксама трэба было падрыхтаваць гасцінец. У сумку часам клалі віно ці шампанскае. Ксяндзу маглі падрыхтаваць і добры кавалак сырага мяса,

БУДУЦЬ МАЛАДЫЯ БАГАТЫ, ЯК КАЖУХ КАСМАТЫ

Самае вялікае вяселле, якое даваўся ёй рабіць, — у сталовай на заводзе аптычнага станкабудавання. Казалі спачатку, што будзе 120 чалавек, а сабралася 200. У Вільнюсе гатавала на 30 гасцей. А ў Беларусі малых вяселляў не было. 80 гасцей — гэта такая, сярэдняя гулянка.

Вясельнае застолле — сімвал нараджэння новай сям’і, “вінец” усеагульнай радасці. У вясельных песнях славіліся маладыя, іх бацькі, сваты. Багаты вясельны стол — сімвал заможнасці будучай сям’і. Як зазначыла мая субсід-

ніца, і бяднейшыя, і багачэйшыя гаспадары, што ладзілі вяселле, стараліся, каб сваты не галадалі. Бедныя апошнія аддавалі на стол. Бывала, мяса маглі купіць менш. Тады кухарка клёцкі гатавала, іх заўсёды гасці добра елі.

Падчас вяселля жаніх і нявеста гарэлку маглі толькі прыгубіць. Калі маладыя прыязджалі з храма і ЗАГСа, бацькі сустракалі хлебам-соллю і спіртным. Па тры — чатыры вяселлі ў адной каше рабіла. Летам ні адных вольных выхадных не было. За месяц — два прыязджалі бацькі маладых і замаўлялі вясельную кухарку. Калі гасці не былі запрошаны, то і вяселле адкладалі да таго часу, калі шэф-повар будзе не занятая.

Знаходзіліся назойлівыя сваты, якія надта хацелі выпіць з маладымі. Каб не было спрэчак, для нявесты з жаніхам на стол ставілі бутэльку з-пад гарэлкі, у якую налівалі звычайную ваду.

Раней лічылася, што сядзець новаспечаныя муж і жонка павінны на адной лаўцы. Ніякіх разрываў у выглядзе асобных креслаў. Каб у сям’і вадзіліся грошы, маладых садзілі на кажух і казалі: “Хай будучы маладыя багаты, як кажух касматы”.

Напрыканцы вяселля некаторыя сваты і часам Ангеліна пераапаналіся ў цыганю, ўбравшыся і хадзілі ў вёсцы па хатах — частавалі суседзяў.

Ангеліна Андрэўна ўдакладніла, што магла з лёгкасцю разлічыць “банкетнае меню”. І ніколі не памылілася, яе сваты заўсёды былі накармлены і напоены. “Дзякуй Богу, у мяне ніколі не было такога, каб было нясмачна, — кажэ бабуля Ангеля, і ў гэтых словах няма ні грама хвалы. — У канцы вяселля, бывала, клікалі мяне да сватаў, падарункі дарылі і на лаве ледзь не да неба падкідалі. І ў руку цалавалі, а я бянтэжылася і гаварыла: “Ой, паночак, паночак, не трэба мне ў руку цалаваць. Вы мне лепей “дзякуй” скажыце”.

Апошняя вяселле Ангеліна Андрэўна зрабіла, калі ёй было ўжо за 70 гадоў. Цяпер ёй — 80. Зунава, лаволі актыўная (толькі васьм гадоў баліяць), вельмі жартаўлівая і гаваркая. З гадамі кулінарныя ўсё менш і менш. Але адчуваецца, што жанчына яшчэ ў добрай “кухарскай” форме. І калі трэба было б майстар-клас на кухні правесці, такі яшчэ правяла... Маладыя пазайздросцілі б.

Галіна АНТОНАВА

Смаргонь
Фота аўтара і з архіва
Ангеліны Драгун

Нядаўна ў “К” (№ 3 за 18 студзеня) быў надрукаваны артыкул “Дзе ты, Дзед Барадзе, або Як скласці паліграфічны пазл?”, дзе ўздымаліся праблемныя пытанні дзіцячага чытання. На матэрыял адгукнулася наша сталая чытка і аўтар Марына Петраш-Кевіч. Прапануем увазе чытачоў “К” яе развагі і запрашаем усіх да далейшага абмеркавання ўзнятых пытанняў.

СА СМАРТФОМ ПРА КУЛТАКХ

Як бібліятэкар са значным стажам работы, сцвярджаю: дзіцей, якія чытаюць, шмат. Тых, хто не чытае, праўда, таксама няма.

Змяняюцца носьбіты, змяняюцца густы юных чытачоў, але цікавасць да чытання ўсё ж такі застаецца. Сёння ў нашай бібліятэцы назіраецца вяртанне чытачоў да папяровай кнігі. Галоў пьш — сем таму электронныя чыталкі і планшэты ўвайшлі ў моду і захапілі сваёй зручнасцю і кампактнасцю вялікую колькасць людзей — і падлеткаў, і дарослых. Але ж цяпер нашы чытачы, якія некалі развіталіся з намі, аддаўшы перавагу электронным носьбітам, пакрысе вяртаюцца ў бібліятэку. Прычын для гэтага некалькі, але ж адну называюць усе — пачынаюцца праблемы са зрочкам.

Што чытаюць? Падлеткі чытаюць усё: творы пра каханне, дэтэктывы, фэнтазі, фантастыку, “зварыныя” прыгоды. Але ж практычна ва ўсіх выпадках героем павінен быць падлетак. Малыя не такія патрабавальныя да галоўнага героя, у большай ступені ім усё роўна, абы шкава было. Праўда, апошнім часам назіраецца нейкая ўпартасць сярод малодшых школьнікаў пры выбары кнігі. Кнігі аднаго, двух, трох упадабаных аўтараў чытаюць хутка і па некалькі разоў. А вось потым ніякія прапановы, довады і ўтвары не могуць прымусіць узяць кнігі іншых аўтараў.

Яшчэ адна не вельмі добрая тэндэнцыя сярод малодшых школьнікаў: чым старэйшыя яны становяцца, тым цяжэй іх зацікавіць кнігай. Штогосьдэва нашу бібліятэку наведваюць арганізаваныя групы падоўжанага дня. Першакласнікі ўражаны бібліятэкай, ім усё цікава і мала хто сыходзіць ад нас без кнігі ці часопіса. Перайшоўшы ў другі клас, у руках школьнікаў з’яўляюцца смартфонавы, хаваючыся па кутках і між стэлажоў, яны ішчком гуляюць на іх, але ж і кнігі дадому бяруць з задавальненнем. Трэцякласнікі ў час, адвядзены на выбар кнігі, гуляюць у гульні не хаваючыся, палова з іх у апошнія хвіліны хутка выбіраюць кнігі. У чацвёртакласнікаў цікавасць да кнігі яшчэ меншая. Але ж застаюцца дзеці, якія ўпадбалі

У чаканні цмока ў вышыванцы,

або Развагі з нагоды дзіцячага чытання

Пра цікавыя прыгоды чытай усюды і заўсёды.

Фота Юрыя КАРПЕНКІ

чытанне, і хай, сталеючы, па шэрагу прычын яны чытаюць менш, усё адна наведваюць бібліятэку рэгулярна.

Пра канкурэнтаў кнігі я падрабязна пісала раней. Зараз балдзі нагадаю, што гэта не толькі электронныя цацкі, але і вялікая нагрузка сярод дзіцей школай, а таксама дадатковымі заняткамі, рэпетытарамі і спартыўнымі секцыямі. Школьнікам проста не хапае часу чытаць.

СТЫПЕНДЫЯ З КІШЭІ КОЛАС

Некалькі слоў пра школьнае чытанне. Пра гэта я таксама пісала раней: дзеці часцяком не разумеюць тое, што чытаюць па праграме, — у творах можа быць зусім іншы сэнс, іншыя норавы, іншы лад жыцця. Ды і пра густы не спрачаюцца. Да таго ж школьнае чытанне — абавязак. Нават дзеці, якія шмат чытаюць, да школьнай праграмы па абедзюх літаратуры ставяцца скептычна. Што ўжо казаць пра тых, хто чытаць не любіць.

Не буду крытыкаваць спісы школьнай праграмы, тым больш, што ёсць вельмі цікавыя творы ў кожным класе, і з класікай усё роўна трэба знаёміцца. Толькі шкада бацькоў школьнікаў, якія бегаюць па бібліятэках са спісамі (яны могуць змяшчаць болей за дзесяць назваў!) нейкіх маленечкіх вершычкаў ці казак, якія па адным — два былі надрукаваны ў тоўстых зборніках. У выніку атрымліваецца вялізны і цяжкі стосік кніг. Яшчэ больш шкада дзетак, бо гэтыя самыя зборнікі ім трэба цягнуць у школу — настаўніца патрабуе, каб на парце ляжала кніга. Пераснасяць з кнігі копіі або раздрукоўкі з інтэрнэту задавальняюць не ўсіх настаўнікаў. І, што самае цікавае, гэтыя спісы абнаўляюцца амаль штогод.

Яшчэ адна праблема школьнай праграмы па абедзюх літаратуры — біяграфіі пісьменнікаў. Адкрываем любую кнігу крытыкі на любым пісьменніку, чытаем — нарадзіўся, вучыўся, змагаўся, напісаў, памёр або загінуў... Усе пісьменнікі паўстаюць перад школьнікамі нібы нейкія роботы ці машыны з пералікам тэхнічных характарыстык, падобныя адзін да аднаго, як апошнія і перадапошнія малалі тэлефонаў. А кожны з гэтых пісьменнікаў — асоба са сваімі адуваннямі, хваляваннямі, энцыямі, характарам, пачуццямі, прычым не толькі да Радзімы. Чаму не раскажаць дзіцяці пра модніка Янку Купалу, які заўсёды быў апрануты “з іголачкі”, ці як “адшылаў” яго зялянчын Паўліна Мядзёлка, а потым вельмі шкадавала ад гэтым. А хто ведае, што Якуб Колас са сваёй кішэні выплочваў Заіру Азгуру стыпендыю, пакуль той вучыўся, ці тое, што ўвесь ганарар за першае выданне “Сымона-музыка” аддаў дзіцячому дому, за што меў вялікія непаразуменні з роднымі... А ці ведаеце вы тое, што Франыск Скарына загахаўся ў жонку свайго мецэната? У школьных падручніках пра такое не пішучь.

Крытычныя артыкулы нашпігаваны сухімі датамі, якія праз тыдзень пасля ўроку вучань і не ўспомніць, а таксама падрабязнымі разборамі твораў. А срод гэтых шматлікіх фактаў губляецца поштах пісьменніка. Усё гэта не спрыяе ўзнікненню зацікаўленасці ў школьнікаў да літаратуры. Трэба перапісваць крытыку, дадаваць звесткі пра сям’ю, дзяцей, сяброў, нават каханкаў ці каханак, калі такія былі, звычкі, у тым ліку і школьныя, хобі, месяцы адпачывання, любімыя стравы, працоўныя спецыяльнасці, не звязаныя з літаратурай. Неабходна ў першую чаргу паказаць чалавека, а ўжо потым пісьменніка.

Па біяграфіях пісьменнікаў, іх творчасці і нават асобных творах можна ладзіць інтэлектуальныя спаборніцтвы, гульні накішталь тэлевізійных. Час ад часу ў часопісе “Роднае слова” друкуюцца мае сцэнарый такіх гульняў. Адна з апошніх “Сустрэча з Сымона-музыкам”, дзе, акрамя цікавых пытанняў і заданняў, звязаных са зместам паэмы, дзеці гуляюць у “Мафію”.

Таксама на ўроках варта ўзгадваць, што творы не існуюць самі па себе. Па іх матывах пішуча оперы, ставяцца спектаклі і балеты, здымаюцца фільмы, малююцца карціны, ім прысвячаюцца выпускі калекцыйных манет.

Яшчэ адна не вельмі добрая тэндэнцыя сярод малодшых школьнікаў: чым старэйшыя яны становяцца, тым цяжэй іх зацікавіць кнігай.

марак. А памяць аб пісьменніках уважачыцца не толькі ў назвах вуліц і ў помніках.

ПАЛІЧКА ЗАСТАЕЦА ПАЛІЧКАМ

Школа школай, але ж кнігу для свайго задавальнення таксама трэба калісьці чытаць. Што ў нас атрымліваецца з сучаснай беларускамоўнай літаратурай для дзіцей? Раней я шмат пісала пра змест, аб’ём, знешняе афармленне кніг для чытачоў-пачаткоўцаў і для тых, хто не любіць чытаць, і некай па-за маёй увагай засталіся дзеці, якія добра навучыліся чытаць і якіх тоўстая кніга не толькі не пужае, а наадварот цешыць. “Дзвесце стонак прыгодаў” — калісьці захапляльна сказаў мне трэцякласнік пра “Эрпідаў на планеце Зямля”.

А праблем з кнігамі для дзіцей, якія чытаюць, таксама хапае. Галоўная — малая колькасць. Зборнікі вершаў і казак ужо прачытаны, заста-

ліся больш-менш аб’ёмныя кнігі, якіх дзіцяці хопіць у лепшым выпадку на паўтара — два гады. Праўда, тут становіцца з кожным годам паліпшаецца і кніжчак у фонды бібліятэк усё прыбывае і прыбывае. Да таго ж дзіця падростае, пераходзіць да больш дарослых кніг і тут праблема паліпшаецца шматкроць.

З падлеткавай літаратурай справа дрэнная. Пара дзясяткаў кніг на беларускай мове працягваюцца за паўгода — год. Далей чытаць няма чаго. Тут бібліятэкары знаходзяцца ў вельмі кепсім становішчы. Прыходзіць, да прыкладу, сямікласнік, просіць штосьці на беларускай мове, а прапанаваць няма чаго — тое, што ёсць у наяўнасці, ужо ўсё прачытана. Ды ў адрозненне ад літаратуры для школьнікаў малодшых класаў кнігі для падлеткаў амаль што не пішуча.

Сёння назіраецца тэндэнцыя перакладаў на беларускую мову замежных бестселераў. Дж. Роўлінг, К. Льюіс, А. Конан Дойл, С. Лундберг, А. Сапкоўскі значна папоўнілі палічку беларускамоўнага чытача. Але ж нягледзячы на гэта, палічка застаецца ўсяго толькі палічкай. Да паўна-вартаснай бібліятэкі яшчэ вельмі далёка. Пытанне адсутнасці твораў на беларускай мове для падлеткаў стаіць востра.

Вынік — беларускім пісьменнікам трэба пісаць хутка і шмат, але ж не зніжваючы

якасць твораў; не забываюцца на падлеткаў — ім таксама патрэбна літаратура. А яшчэ даваць максімальную рэкламу напружаных кніг. Як сказала ў адным з інтэрв’ю Надзея Ясінска: “Кніга — гэта прадукт і ёсць неабходнасць данесці інфармацыю пра гэты прадукт да патэнцыйнай аўдыторыі”.

МАРКЕТЫНГВАЯ САГА ПРА ДАМАВІКА

Да кнігі трэба падыходзіць, як бы гэта не гучала, як да нейкага тавару, які неабходна прадаць. Сыходзячы з такога пункту гледжання, трэба будаваць сістэму маркетынговых хадоў. Па-першае, гэта рэклама, як асобнай кнігі, так і чытання ў цэлым. Дзякуючы сацыяльным сеткам, данесці нейкую інфармацыю да грамадства цяпер прасцей, хутчэй і танней.

Па-другое, вакол кнігі трэба ствараць дадатковую прастору — налелкі, магні-

цікі, календары, цацкі, вяртатку і посуд з выявай герояў; настольныя, папяровыя, электронныя гульні; трэба арганізоўваць клубы, гарадскія квэсты. Так, гэта нятанна і заўсёды існуе рызыка правалу, таму патрэбны высокакваліфікаваныя спецыялісты, якія будучы займацца маркетынгам, прасоўваннем чытання і арганізаванай калектыўнай прасторы.

Праўда, тут яшчэ трэба стварыць знакавага героя, якога можна было б “раскручваць” такім чынам. У свеце ёсць Гары Потар, Эрагон, пірсёнікі Толкіна, цмокі, чалавек-паўук, у Расіі — фіксікі або сміяшаркі і яшчэ шэраг мультыясных герояў, упадабаных і малымі дзецьмі, і падлеткамі, і дарослымі. У Беларусі няма нікога. А наш жа фальклор лічыцца адным з найбагацейшых у свеце. Чаму ж не ўзняць яго на новы ўзровень, не стварыць сагу пра дамавіку, лясную ці русалак? Ды і цмок у нас таксама ёсць! У жанры чараўніцтва ўвогуле няма ніякіх абмежаванняў. Любы казачны герой і ўяўны свет успрымаюцца як палёт фантазіі аўтара.

Зыходзячы з таго, што цяпер ёсць у нашай дзіцячай літаратуры, бібліятэкары павіны беларускамоўнай кнігі напералзе ўсім — выставы, гульні, мерапрыемствы, неадакучлівыя парады і прапановы, лепшыя месцы на паліцах, сустрэчы з пісьменнікамі. Дзіцячая бібліятэка № 2 Мінска арганізавала касцюміраваны квэст па бібліятэцы і навакольных вуліцах па матывах кнігі Ганны Янкуты “Кот Шпрот і таёмніца атракшённа”. Дарчы, амаль што адзінай дзіцячай кнігі, дзе падзеі адбываюцца ў пэўных месцах Мінска.

Тут, да слова, можна сказаць пра яшчэ адну праблему: у Беларусі столькі знакавых месцаў, а мастацкіх прыгодніцкіх твораў для дзіцей, звязаных з імі, амаль што няма. У мінулым годзе выйшла адзіная падобная кніга “Таямніца гары Міндоўга” Міхася Зівкока — выдатны прыклад такой літаратуры. Тут і прыгоды ёсць, і сяброўства, і хай не вельмі развітыя, але ўсё ж такі ўзаемаадносінны паміж падлеткамі, і гістарычнае падзення гарманічна ўпісваюцца ў агульны тэкст.

На сённяшні дзень наша беларускамоўная дзіцячая літаратура не можа пахваліцца шырокім асартымантам, разнастайнасцю жанраў, паліграфічнымі навацыямі, але ж будзем лічыць, што яна толькі пачала ўздымацца і рабіць першыя крокі, бо яшчэ дзясці гадоў таму было значна горш. Зараз у нас ёсць кніга-перавэртыш, кніга-квэст, круільныя кнігі і кнігі-малонкі. Таму будзем чакаць беларускамоўнага культывага чараўніка, цмока ў вышыванцы і прызваратна ў куфры.

Марына ПЕТРАШ-КЕВІЧ, вядучы бібліятэкар дзіцячай бібліятэкі № 8 г. Мінска

Абаяльны, усмешлівыя, добразычлівыя — закаханыя! — сапраўдныя сонейкі на нашай сцэне: **Вольга Рыжыкава і Тэа.** Акрамя абаяння, якое моцна дапамагае ім у кар’еры тэлеведучых, вядучых музычных фестываляў і канцэртаў, артысты маюць і несумненны музычны талент — не толькі спяваюць, але і пішуць песні — для сябе і многіх іншых артыстаў. І песні гэтыя падабаюцца слухачам, гуляць па радыё і тэлебачанні. Тэа — **Юрый Вашчук** — як сольны выканаўца 6 гадоў таму ўдзельнічаў у конкурсе “Еўрабачанне”: сольную кар’еру ён працягвае, але цяпер ёсць ужо і папулярны дуэт — Тэа і Вольга Рыжыкава, а ў дуэта свой багаты рэпертуар — з прыгожымі, лірычнымі песнямі пра шчаслівае каханне. Прыкладна год таму артысты сталі бацькамі, і гэта яшчэ больш натхняе іх на творчасць. **Яны — госці нашых “Суботніх сустрэч”.**

Надзея КУДРЭЙКА

ў зале “Мінск-Арэны” — гасне святло, зачула інтра — а я ведаю кожны такт гэтай кампазіцыі, таму што яна пры мне стваралася. І агульная песня, і музычныя падложкі, і візюўкі ўсіх краін — гэта ўсё ітэра і творчасць аднаго чалавека. І я так ганарылася сваім мужам, які сціпла сядзеў побач. Мне хацелася ва ўсе бакі “Мінск-Арэны” — і направа, і налева — крычаць: “Гэта мой напісаў!”

Тэа: — Мы і для дзіцяй песні пішам, і для дарослых, і для розных праектаў. Для нядаўняй “Песні года” напісалі інтра да канцэрта, у якім трэба было зрабіць не-

— А вам асабіста часта дастанца ад крытыкаў, ці сутыкаецеся вы як артысты з негатывнай рэакцыяй?

Тэа: — Нават і не прыпадаю чагосы. Усе, з кім мы сустракаемся, да нас добра ставіцца — і глядзчыні, і калегі. Аднойчы, праўда, супрацоўнік ДАІ мяне спыніў і не дараваў штраф. А я сядзеў сабе сціпленька, маўчаў. А ён кажа: “Думаеце, я вас не пазнаў? Пазнаў! Але 16-е месца — ну, гэта не сур’ёзна”. Пасля “Еўрабачання” выпадак быў. (Смех)

Вольга: — А я лепей бы расказала, як часта таксісты цябе падвозілі бясплатна, хоць ты і не прасіў, колькі чызкайкаў ты з’елі ў якасці кампліменту ад кафе, як людзі падыходзяць паціскаць руку ці пацкаваць. Я

выконвае сольна, моцна адраўнаваюцца?

Тэа: — Мае песні, мабыць, больш вясёлыя, пазітывныя, з гумарам нейкім. Але і нашы дуэтныя песні я не назаву сумнымі — адкуль там узьяцца суму? Мы так сядзім вечарком на кухні, п’ем гарбаты, і разам пішам песні. І нам зусім нясумна.

Вольга: — Увогуле, у жыцці хапае праблем, а на сцэне хапае артыстаў, якія спяваюць пра тое, як усё дронна ці якое ў іх нешчаслівае каханне. А мы ж пішам сабе самі, і пішам пра тое, што для нас актуальна, што для нас як для артыстаў арганічна і блізка, таму і атрымліваюцца дастаткова светлыя кампазіцыі. Магчыма, былі б у нас іншыя аўтары песень, мы паспрабавалі б і больш “няшчасную” ролю, але пакуль так.

Тэа і Оля.

— Ці бралі вы творчую паўзу, калі нарадзілася дачка, ці адбілася гэтая падзея на творчасці?

Вольга: — Працаваць мы не пераставалі. Яшчэ калі даведзіліся, што станем бацькамі, дамовіліся — жыццё стане толькі лепей, і паспяваць будзем яшчэ болей. І наша цудоўная дачка Валерыя ўжо натхніла Юру на некалькі выдатных інструментальных кампазіцый, мы запісалі дуетную песню “Бліжэ”, якая вось нядаўна стала лаўрэатам “Песні года”. Пасля з’яўлення дзіцяці ў нас усё шло на такім пазітыве і эмацыйным уздыме, што і не было думкі пра нейкія творчыя паўзы. Але самае складанае ў бацькоўстве, аказваецца, гэта пастаянная трывога, пастаяннае перажыванне. Мы ўжо зразумелі, што гэта на ўсё жыццё застанецца, і змірыліся (смех).

Тэа: — Варта адзначыць, што нам вельмі дапамагалі і дапамагаюць бацькі, мы ім вельмі ўдзячныя, вельмі гэта цэнім.

— А калісьці, Юрый, вы многа працавалі менавіта як аранжыроўшчык, вялікая колькасць песень на беларускай эстрадзе зроблена менавіта вамі...

Вольга: — Юра атрымаў пару Нацыянальных прэміяў як лепшы аранжыроўшчык і завяршыў кар’еру (смех). Але я вельмі рада, што ён прыняў такое рашэнне, і цяпер усе сілы і талент накіроўвае на кампазітарскую дзейнасць і працу на сцэне ў якасці артыста.

Тэа: — З аранжыроўкамі для іншых артыстаў я пакончыў адразу пасля “Еўрабачання”. Проста фізічна ўжо не ставала часу. Я памятаю, як бясконца сядзеў на чыма, пакуль не сінеў ад стомленасці. Але тады ў мяне не было іншага выйсця, бо на той момант спевамі я асабіста не змяняў — выступаў толькі з аркестрам Міхаіла Фінберга. Пасля “Еўрабачання” усё змянялася.

Вольга: — Магу расказаць гісторыю, як мы з Юрам толькі пачыналі нашыя рамантычныя адносіны. А ён на той час працаваў у тэлепраекце “Наперад у мінулае”, дзе народныя песні выконваюць і сапраўдныя выскочыя спева-

Фота: Святланы КУРЭЙЧЫК

Музыка, сям’я, каханне

кі, і эстрадныя артысты ўжо ў сучаснай аранжыроўцы. Я яму кажу: “Давай сустронемся!” А ён мне ў адказ: “Не магу, у мяне бабулечкі!” — так іх называў. Гэта значыць, што ён будзе сядзець усю ноч і рабіць трэк, назаўтра прыйдзе артыст у студыю, праспявае, а Юра потым возьмецца за наступную кампазіцыю. Ён зрабіў такім чынам 110 песень!

Тэа: — Сапраўды, канвер. І там былі цудоўныя, незвычайныя песні. Гэта такі фальклор, што жыве і зараз, і артысты з ім выступаюць — песні не забываюць. Многія, дарэчы, спачатку адмаўляліся ад прапановы паўдзельнічаць у праграме — нецкава ім быў фальклор, а потым наадварот — прасілі ў мяне зрабіць з’яўленні мінусавыя фанарамы, каб выступаць з гэтымі народнымі творами ў сваіх канцэртах. Так што недарма я рабіў.

— То зараз пішаце толькі для сябе і дзіця Вольгі?

Тэа: — Не зусім так, калі ёсць нейкія цікавыя маштабныя праекты, то стараюся не прапусціць. Вось нядаўнае дзіцячае “Еўрабачанне” ў Мінску — усю музыку, увесь прадакшн я рабіў.

Вольга: — Не проста рабіў, а быў кампазітарам усяго мэрпрайекта. Я аскрава памятаю момант, як мы сядзелі

шта доволі складанае — сумясціць у адной кампазіцыі і малядыя артыстаў, і мэтраў, такіх як Анатоль Ярмоленка. І для ІІ Еўрапейскіх гульніў у Мінску я пісаў музыку да афіцыйнага прома. Але прызнаюся шчыра, больш за ўсё мне хочацца займацца нашым дуэтам і маёй сольнай кар’ерай.

— Вы згадалі нядаўно “Песню года”. У інтэрв’ю яна выклікала пэўную цікавасць і крытычныя заўвагі наконт таго, што беларуская эстрада, маўляў, гэта “учарашні дзень”. І артысты не тыя, і песні...

Тэа: — А мне здаецца, што гэтым разам арганізатары ўлічылі самыя розныя густы, і з тэхнічнага, відэвічнага боку шоу было на высокім узроўні. Іншая справа — хто якую музыку слухае. Калі хтосьці любіць Red hot chili peppers ці нешта палобнае, так гэтага там і не магло быць! Для такога ёсць іншыя праекты, іншыя фестывалі.

Вольга: — Тое, што “Песню года” некалькі дзён так актыўна абмяркоўвалі ў сацсетках і прэсе, гаворыць толькі аб тым, што сёлета яе паглядзела нашмат больш людзей. Так што падбаецца яна значна больш, чым не падабаецца. А мы, артысты, вельмі ўдзячныя арганізатарам і публіцы за гарачы прыём!

запамінаю заўсёды менавіта добрае, і яго ў мільёны разоў болей, чым дрэннага. А колькі цяпер падарункаў для нашай дачкі перадаюць — прыходзяць на канцэрты не толькі з кветкамі, але і з цацкамі.

Тэа: — Часта чуюм падзякі ад людзей за тое, што ім было лёгка з намі працягнацца і збірацца на работу — калі мы вялі ранішнія эфіры на тэлебачанні. Нехта дзякуе за

— Калі казаць пра спевака Тэа, то яго візюўка, канешне, Cheeseecake. А ў Олі ёсць свае візюўкі?

Вольга: — Мабыць, гэта песня “Пока” — мая першая песня, якую мне прапанавалі Леанід Шырэн, а я тады называлася спявачкай Данай. Было мне гадоў 18-19, і — вось што цікава — калі я нават уявіць не магла, што будзе праз дзесяць гадоў — і аранжыроўку песні рабіў, і бэк-

Нашы дуэтныя песні я не назаву сумнымі — адкуль там узьяцца суму? Мы так сядзім вечарком на кухні, п’ем гарбаты, і разам пішам песні. І нам зусім нясумна.

“Славянскі базар”, нехта за тое, што песня “Нам очень” стала іх першым танцам малых на вяселлі, і гэтак далей.

Вольга: — А я сама хачу падзякаваць нашым беларускім людзям за тое, што яны такія спагадлівыя. Мы ж многа выступаем не толькі ў Мінску, але і ў іншых гарадах Беларусі — раз ці нават два на тыдзень абавязкова куды выязджаем. Жыццё круціцца не толькі ў Мінску, і не толькі вакол густаў двух-трох журналістаў.

— У вас ужо каля дзесяці дуэтных кампазіцый, у асноўным лірычных. Песні, што Тэа

рва. Спяваюць нашы кампазіцыі Анжаліка Агурбаш, Анатоль Ярмоленка, Іскуі Абаян, Дзіма Калдун, Руслан Аляхно. Вось нядаўна Леў Валяр’яныч не паленаваўся, напісаў нам, што будзе выконваць нашу песню “Не трайце любімых” у сваім сольным канцэрце на Першым расійскім тэлеканалі. Аляксандр Сяроў з нашай кампазіцыяй “Женщина моя” стаў лаўрэатам “Песні года” ў Расіі, спяваў яе ў “Алімпійскім”.

— А як вы пачалі пісаць гэсты песень — выадкава?

Вольга: — Леанід Шырэн прапанаваў мне паспрабаваць — даў музыку, а праз тры гадзіны я напісала гэсты, і адразу ўдала — гэта была “Терялі высоту”. А так я, канешне, і да таго пісала. Самае галоўнае — калі вучылася ў музычным вучылішчы імя Глінкі, а потым ва Універсітэце культуры, я пісала многа музыкі, была захопленая гэтым. І калі студэнткай прыйшла ў студыю да Леаніда Шырэн, я ж і не думала быць артысткай — прыйшла як салідны аўтар з вялікім стосам клавіраў, прыйшла паказаць сваю музыку. Леанід сказаў, што нешта зашмат кампазітараў на квадратны метр, але, можа, паглядзіць потым. А праз некалькі дзён патэлефанаваў і прапанаваў мне песню “Пока”. Так я і стала Данай, так стала і спявачкай. А Юра ж таксама піша не толькі песні — у яго многа і музыкі да кіно, і інструментальных кампазіцый. Проста не ўсе пра гэта ведаюць.

Тэа: — У мяне па вялікім рахунку няма асаблівага імкнення папаўняць рэпертуар расійскай эстрады. Каб такое было гадоў дзесяць таму, я б палумаў — здорава! А зараз я ўжо думаю пра тое, як найхортэй напісаць добрую песню для сябе, для нас з Олей, а не для гагосыці іншага, няхай і вельмі папулярнага. І не сказаць, каб нам так моцна хацелася б заваўваць расійскі рынак. Пераызджаць туды мы дакладна не збіраемся.

Вольга: — Мы па свеце многа ездзім, і нам хапае. Вось былі нядаўна ў Лондане, пагулялі выдатна, ці з’яталі ў Парыж, Рым — і хутчэй дахаць. Да таго ж па прашы б’ваем у цікавых месцах. З нядаўняга — восенню, напрыклад, былі ў Дубаі вядучымі вялікага фестывала “Парус” з усімі магчымымі расійскімі зоркамі — ад “Ленінград” да Земфіры. Былі членам журы і спявалі песні на міжнародным фестывалі ў Растове-на-Доне, нарэшце пабывалі за Уралам — выступалі ў Екацярынбургу. З’ездзілі, прапавалі, паглядзелі на цікавыя мясціны і цікавых людзей, і нам досыць. Усе нашы планы тут у Юры хутка з’явіцца свая студыя, рыхтуем наш вялікі сольны канцэрт у Мінску. Галоўнае, у нас многа новых ідэй для песень.

Таямніца каменнай лавы

Чым вядомая былая вёска Радкоўшчына, аб якой цяпер нагадвае толькі невялікая памятная дошка, прымацаваная да валуна? Найперш тым, што падчас Другой сусветнай вайны ў гэтай мясцовасці адбыліся люты бой савецкіх войскаў з немцамі, якія патрапілі ў “кацёл”. Уласна, таму і няма цяпер вёскі — яна згарэла ўшчэнт. Для краянаўцаў і гісторыкаў мінуўшчына паселішча куды больш глыбокая — і не толькі трагічная. Як па мне, Радкоўшчына са сваёй гісторыяй займае сярод “манюшкаўскіх” мясцін адно з самых важных месцаў — калі не цэнтральнае. Таму ўвага гісторыкаў, грамадскасці і турыстаў да яе цалкам можна прагназаваць. Але заўсёды будзе ўзнікаць пытанне: што паглядзець? Воляй выпадку, нядаўна нам удалося адшукаць там сапраўдную адметнасць. Цяпер пытанне хіба ў тым, як яе захаваць.

Камяні Дамініка Манюшка і Алесіна.

Знаходка, што памятае дотык класіка

Камень Эвы Манюшка, бабулі кампазітара.

ПАД СТАРОЙ ЛІСТОЎНІЦАЙ

Прадстаўнікі слаўтага роду Манюшкаў валодалі гэтым маёнткам амаль 100 гадоў. Спярша — дзед кампазітара Станіслаў, пазней Дамінік — самы вядомы з дзядзькоў — затым бацькі кампазітара і ўрэшце ён сам. Пасля смерці Станіслава Манюшкі ў 1872 годзе яго ўдава прадала Радкоўшчыну.

Адпаведна, стваральнік беларускай і польскай оперы бываў у тых мясцінах часцяком і пад’оўгу — цягам усяго жыцця, ад маленства да смерці. Спярша ён назіраў за неверагодна смелымі для свайго часу грамадскімі эксперыментамі Дамініка Манюшкі, які, паводле выразу пісьменніка Аляксандра Ельскага, “быў гуманістам у поўным сэнсе слова”. Яшчэ ў 1820-я ён вызваліў сваіх сялянцаў ад прыгоннага права і пабудаваў для іх дзве школы (для хлопчыкаў і дзяўчынак). Памёр ён у 1848 годзе ад халеры ў Менску і быў пахаваны на Залатой горцы (чаму б не ўшанаваць памяць годнага чалавека, усталяваўшы там сімвалічнае надмагілле?). Пазней сюды прыязжалі на летнія вакацыі жонка і дзеці самога кампазітара. Тут памерлі яго дзядзькі — Казімір і Юзаф, а таксама бабуля Эва (з Вайніловічаў), але былі пахаваныя яны на могілках у Смілавічах. А вось бацькі кампазітара — Аляксандра (з Мюлераў) і Чэслаў Манюшкі — спачылі ў капліцы на радкоўскіх могілках. Ад яе засталася толькі падмуркі. І хочацца верыць, яе аднаўленне — справа будучыні.

На сёння ад былой велічыні засталася зусім небагата. На невысокім пагорку — месцы колішняй сядзібы — толькі засыпаная зямлёй ды часткова адкрытыя “чорнымі капальнік-камі” падмуркі. Непадальск — старая-старая лістоўніца, якую, магчыма, пасадзіў яшчэ дзед кампазітара Станіслаў. Было б цікава даведацца пра яе рэальны ўзрост: выглядае яна на ўсе 200!

У свай час вядомы мінскі краянаўца Ігар Гатальскі, аўтар публікацый пра гэты маёнтак і ягоных уласнікаў, звярнуў увагу на некалькі прыдарожных камянёў. Аказалася, што на двух з

Фота Ігара ГАТАЛЬСКАГА

Адна з апошніх знаходак Ігара Гатальскага. 2016 год.

іх былі надпісы. З іх вынікала, што камяні гэтыя ўсталяваныя ў гонар слаўтага гуманіста Дамініка Манюшкі 20 ліпеня 1861 года. Пасля публікацый у СМІ кіраўнік аднаго з прадпрыемстваў перавёз гэтыя камяні ў Алесіна, дзе яны захоўваюцца пад адкрытым небам, абгароджаныя драўляным плошцікам. Чаму б не ўпарадкаваць тэрыторыю вакол камянёў, не паставіць інфармацыйны шчыт, і крыху прыўзняць камяні, каб можна было чытаць надпісы, не стаячы на іх?

Яшчэ адзін камень спадае Гатальскі пазней знайшоў выпадкова. Ён быў амаль цалкам засыпаны зямлёй, але на бачным баку чыталася “przechodniu spozniyu, SP, DM, Ru 1827”. Да ведаўшыся пра гэты камень, я вырашыў выправіцца да яго ў “адведзіны” ў кампаніі з мастачкай Марыяй Сыраваш, Юліяй Сцяпанавай і Максімам Калітоўскім. І выезд аказаўся надзвычай плённым.

ПАШПАРТ ДЛЯ ВАЛУНА

Здымаючы з камяня, які ляжаў амаль на самой дарозе, дзёрн, наросты над ім за невядзюма колькі гадоў, мы заўважылі іншыя надпісы, а таксама даволі дзіўную форму самога камяня. Праз паўгадзіны асыярожнай працы рыдлёўкай, шчоткай і губкай выявілася вось што.

Камень гэты — не проста валун, як яго “субраты” ў Радкоўшчыне. Гэта каменная крэсла,

шчодра аздоблена надпісамі. Напэўна, яго зрабілі ў якасці лавы для сузірання навакольных краявідаў.

У Беларусі багата мясцінаў, якія памятаюць Станіслава Манюшку — баюса, усіх нават і не пералічыць. Але амаль алсутнічаюць рэчы, якіх краналася яго рука. А каменная лава, без усялякага сумневу, памятае кампазітара. Яна магла назіраць за тым, як хлопчык рос, пераўтвараўся ў юнака, мужчыну. Магчыма, стала той кропкай апоры, на якой малы Стась задумаўся пра свой лёс. Магчыма, седзячы на ёй, ён слухаў родныя спевы вызваленых ягоным дзядзькам Дамінікам Манюшкам падданаў. А можа, менавіта тут упрышчыно зрабіў нотны запіс.

У далатак да надпісу, расчытанага Ігарам Гатальскім, мы дадаем наступнае “z 1812 gospodarza, w Radomiu Radkows... (лашкодзжана куляй)”. На жаль, часу ў нас было няшмат, ды і надвор’е не вельмі спрыяла, таму іншыя надпісы расчытаць не ўдалося. Ёсць здагадка, што там напісаныя вайсковыя чын Дамініка Манюшкі.

Праз чатыры дні мы яшчэ раз выехалі ў Радкоўшчыну каб завершыць расчытку і прама-ніторыць абстаноўку. І аказалася, што нейкія добрыя людзі з мясцовых за гэты час цалкам абкапалі камень і нават падперлі яго камянем паменей, каб ён не заваліўся.

Яшчэ пра некалькі дзён мы выехалі на месца з археолагам

Андрэй Вайцяховіч стварае “пашпарт аб’екта”.

Інстытута гісторыі НАН Беларусі Андрэем Вайцяховічам, ужо згаданым Ігарам Гатальскім, вядомым музыкалагам Святаленей Немагай, каб правесці фотафіксацыю, абмерныя працы і прывязку знаходкі да геаграфічных каардынатаў. Цяпер у камяня з’явіцца “самы сапраўдны” пашпарт аб’екта з дакладнай “прапскай”.

Што да ягонага лёсу, то пакуль ён няпэўны. Выказваліся розныя прапановы — закапаць “ад граху падальей”, перавезці ў больш людную навакольную вёску Алесіна. Але найлепшым, як мне падаецца, было б наступнае.

МЕСЦА НА ЎЗГОРКУ

Як я ўжо казаў, гістарычная каштоўнасць Радкоўшчыны будзе толькі ўзрастаць. Яна і цяпер ужо з’яўляецца важнай турыстычнай кропкай маршруту “Шляхам Манюшкі”. Але на сёння ўсё, на што можна там паглядзець, абмяжоўваецца лістоўніцай на пагорку (а прайсці туды праз поле, якое часам добра ўгнойваецца, не кожны дасць рады), ды месцам, дзе пахаваныя бацькі кампазітара. Улетку мы навялі там парадак, пра што пісаў у адной з публікацый у “К”. Але цяпер яно зноў заваленае зямлёй і валунамі.

На сёння далёка не ўсе змогуць адшукаць камень-лаву без дапамогі гіда. Як і яшчэ адзін адметны камень — той, які ўлетку 2019 года знайшоў вядомы музыка Аляксей Фралоў. Чэслаў Манюшка прывяціў яго паміць сваёй маці Эвы з Вайніловічаў. Усталяваны ён быў у Радкоўшчыне таксама 20 ліпеня 1861 года. На гэту ўрачыстасць нават прыехаў кампазітар — пагадоў, гэта яшчэ і дзень яго нараджэн-

ня, а таксама дзень шлюбу — і такое вось супадзенне. Камень той ляжыць у прыдарожнай канаве і яго перыядычна завальвае зямлёй, лісцем і галлямі. Падчас аднаго з выездаў у Радкоўшчыну ўлетку 2019-га мы трошкі яго расчысцілі, а неўзабаве ён таксама будзе мець пашпарт.

Дык вось, прапанова зводзіцца да наступнага: і камень Эвы, і камень Дамініка Манюшкаў, вярта пакінуць у Радкоўшчыне. Перавезці іх можна на пагорак, дзе была сядзіба. Дадаць валун з шыльдай, а таксама інфармацыйны шчыт. Палобная мадэль паспяхова апрабавана на месцы колішняй капліцы роду Пшчэлаў блізу гарадзішча на Менцы. І спатрэбілася толькі скаардынаваная праца грамадскіх энтузіястаў ды падтрымка мясцовага кіраўніцтва.

Працягваючы год Станіслава Манюшкі, які ў Беларусі быў вельмі насычаным культурнікімі імпрэзамі самага рознага ўзроўню і маштабу, мяркую, варты заняцца гэтым праектам не марудзячы часу. І, напрыклад, да чарговага дня народзінаў бацькі кампазітара (і дня ягонага шлюбу) — 20 ліпеня — прымеркаваць урачыстае адкрыццё “каменнай групы”, спалучыўшы яе з музычна-паэтычным-гістарычным фестывалем — які мог бы стаць нават штогадовым. Прынамсі я гатовы прыкласці да гэтага ўласныя высілкі. Пагадоў, Станіслаў Манюшка даволішча сваяком і Талэвушу Рэйтану і Самуэлю Корсаку, і нават Станіславу Багушэвічу — усім тром героям сойму 1773 года, якія ўжо даўно мяне ўражваюць і цікавяць!

Зміцер ЮРКЕВІЧ,
гісторык-архівіст
Фота аўтара

21 лютага — Міжнародны дзень роднай мовы

Кожны раз, калі я бываю ў Полацку, адразу іду да помніка душы і сэрца — літары “У”. І кожны раз з заміланнем перачытваю слоўцы Рыгора Барадудзіна: “Ад Еўфрасіні, ад Скарыны, ад Полацка пачаўся свет”. І сапраўды, горад, які даў свету вялікіх беларусаў, і сёння дыхае на поўныя грудзі беларускасцю. Цікава, што літару “У”, якая ёсць толькі ў нас, беларусаў, у якасці назвы выкарысталі мінская арт-галерэя і музычны гурт — “У нескладовае”. Для мяне мова — ужо даўно надзейны сродак, з дапамогай якога штохвілінна думаю.

Яшчэ ў 1956 годзе Якуб Колас пісаў пра матчыну мову: “...Хоць даўно ўжо на ёй гаворыць народ, але як мова навукі, палітыкі, літаратуры яна знаходзіцца ў перыядзе станаўлення. Таму наша задача — берагчы мову, вывучаць яе, распрацоўваць і пашыраць. Гэта дасягаецца штодзённым яе ўжываннем у побыце, на рабоце, у дзяржаўных, грамадскіх і культурных установах”. Нельга не заўважыць, наколькі актуальна гэта і ў XXI стагоддзі. Таму вельмі горка, што паступова знікаюць беларускія вёсачкі, разам з якімі знікаюць і носьбіты жывой яскравай мовы.

Ніколі не забыць, як прыгожа гаварыла на дыялектнай мове мая бабуля Тацяна. Дарэчы, слоўнік літаратурнай мовы налічвае каля 500 тысяч слоў, у дыялектнай жа мове — іх каля 1,5 — 2 мільянаў. Дадам, што нярэдка нават у адной і той жа вёсачцы размаўляюць парознаму. Мова, якая захавалася ў вёсках, цікавая тым, што яна спрадвечная. Гэта ўнікальная крыніца інфармацыі для філалагаў, сацыялагаў, філосафаў, псіхалагаў, этнографуў, гісторыкаў.

Бясспрэчна, хто не шануе матчына слова, той не паважэ ні свой род, ні сваіх землякоў, ні самога сябе. Задумаеся над словамі Уладзіміра Караткевіча: “Хто забыў сваіх продкаў — сябе губляе, хто забыў сваю мову — усё згубіў”. А мова наша распаўсюджана не толькі на тэрыторыі Беларусі, але і ў памежных рэгіёнах Літвы, Польшчы, Расіі ды Украіны. Па-беларуску размаўляюць між сабой эмігранты ў ЗША, Канадзе, Аўстраліі, іншых краінах. Адным словам, у кожным куточку планеты Зямля, дзе б’юцца беларускі сэрцы, жыве матчына мова. Мова ж наша — бадай адна з самых старажытных сярэдзямлянскіх і вельмі мілагучная, як італьянская.

Фота Тацяны МАТУСЕВІЧ

У банкамаце націскайце кнопку і "На беларускай"!

Узрасла цікавасць да беларускай мовы за мяжой. Сёння толькі ў Кітаі адкрыты дзясяткі цэнтраў па вывучэнні мовы. Яна вывучаецца ва ўніверсітэтах, культурных цэнтрах Польшчы, Украіны, Сербіі, Японіі, Італіі, Вялікабрытаніі, Расіі, Азербайджана, Чэхіі, Славакіі, Аўстрыі і іншых. Так, польскі даследчык Міраслаў Янковяк сваю доктарскую дысертацыю прысвяціў беларускім гаворкам па-за межамі Беларусі. Баск Крысціян Рансэра даследуе заходне-паляскія гаворкі.

Добра, што ў 1989 годзе было заснавана Таварыства беларускай мовы імя Францішка Скарыны. Прыемна, што 21 лютага, у Сусветны дзень роднай мовы, беларусы пішучы агульнанацыянальную дыктоўку. Упершыню яна прайшла 23

сакавіка 2008 года. Дзень беларускага пісьменства праводзіцца штогод у першую нядзелю верасня. Многія ўжо сур’ёзна задумаліся над выказваннямі-слоганамі: “Жыву ў Беларусі і тым ганарыся”, “Сто ідзі для Беларусі”, “Купляйце беларускае!”, якія заклікаюць запрашаюць да айчынай гісторыі, адраджэння беларускай маральна-інтэлектуальнай ідэнтыфікацыі. Не можа не радаваць, што ў XX стагоддзі ўжыванне мовы многія лічылі прыкметай высакоўсці, а сёння — інтэлігентнасці, нават элітарнасці. Ужо ніхто на цябе не глядзіць са здзіўленнем, калі ты размаўляеш па-беларуску ў транспарце ці ў краме. І гэта натуральны працэс, вынікі таго, што мы ўжо шмат гадоў жывём у незалежнай Беларусі. Мы сталі адкрытай

краінай, нашы жыхары сталі часта вязьдзаць за мяжу, бачыць стаўленне іншых народаў да сваіх моў.

Нельга не вітаць і з’яўленне бясплатных курсаў “Мова ці кава”, якія збіралі аншлагі ў Мінску, іншых гарадах Бацькаўшчыны. Неўзабаве ўзніклі новыя адметныя курсы — “Мова нанова”. Многія заўважылі прыгажосць сацыяльнай рэкламы “Смак беларускай любові” і “Родныя даты”. А гэта ўжо праекты кампаніі “Белзнешрэклама” і праект “Багацце-Смак-Прыгажосць беларускай мовы”. Цудоўна, што ў Беларусі адбываюцца фестывалі беларускамоўнай рэкламы і камунікацыі AD.NAK! Многія замежныя вытворцы рэкламуюць сваю прадукцыю па-беларуску. Не забывайце і ў банкамаце

націскайце кнопку “па-беларуску”!

Прыемна, што сёння беларуская мова для многіх суйчыннікаў стала прыныпова важнай: на ёй размаўляюць педагогі, літаратары, мастакі, журналісты, праграмісты, дзечкі навукі і культуры. Хораша, што на Беларускай чыгуны ў адпаведнасці з рашэннем яе кіраўніцтва практыкуецца двухмоўнае інфармаванне пасажыраў. Мова здольна проста жыць у генах людзей, каб потым прагучаць з вуснаў іх дзяцей або ўнучкаў. Менавіта праз роднае слоўца зольна адраджацца наша душа, душа народа, душа нацыі... А ў свой час Еўфрасіні Полацкай, Францішак Скарына, Кірыла Тураўскі, Мікола Гусоўскі шчодра і апантана пасялі першыя зярнятка, з якіх і нараджалася Бе-

ларускасць. Неабсяжныя моўныя скарбы раскрываюць нам гісторыю народа, сведчаць пра яго інтэлект, далучаюць нас да маральных, эстэтычных каштоўнасцяў, створаных народам за стагоддзі, дапамагаюць зразумець яго філасофію і псіхалогію.

Перакананы, што любоў і павагу да мовы продкаў трэба выхоўваць з маленства. Сваёй унутранай культурай бацькі павінны паказваць прыклад дзецям, аднак у сем’ях амаль не гавораць па-беларуску. Кожны ж маленькі беларус павінен ведаць родныя слоўцы. У многім пачатак гэтаму даюць, канешне ж, настаўнікі. На ўроках роднай мовы і літаратуры дзеці адкрываюць цудоўны свет беларускага пісьменства. Настаўнікі вучаць паважаш мову, любіць яе, шанаваш Кнігу.

Упэўнены, што наступныя пакаленні будуць дапаўняць, развіваць мову. Самае ж галоўнае — захаваць родную мову, не даць ёй памерці, як адбываецца з іншымі мовамі. Калі мова папулярная, аўтарытэтная, то такім жа будзе і яе народ. Трэба ж сябе паважаш, свае карані адчуваць, патрыётам быць! Бо жывая мова — гэта карані, якія моцна трымаюць нас.

Мова не павінна раз’ядноўваць, яна павінна кансалідаваць нацыю. Таму неабходна пастаянна пашыраць моўную прастору на тэлебачанні, радыё, СМІ, у тым ліку электронных. Нам усім трэба ўсёядоміць сябе беларусамі. Усё ў нашых руках і галовах. Родная мова павінна абавязкова асацыявацца з роднай маці, з родным домам, з роднай зямлёй, з Бацькаўшчынай.

Канстанцін КАРНЯЛЮК

МУЗЕІ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ МАСТАЦКІ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. Леніна, 20.
Тэл.: 327 45 62.

Пастаянныя экспазіцыі:

- "Мастацтва Беларусі XII — XVIII стст.;"
- "Мастацтва Беларусі XIX — пач. XXI стст.;"
- "Мастацтва Беларусі XX — пач. XXI стст.;"
- "Мастацтва Расіі XVIII — пач. XX стст.;"
- "Мастацтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст.;"
- "Мастацтва краін Усходу XIV — XX стст.;"

Новы раздзел — "Сусвет Яэзана Драздовіча".

Выставы:

- Выстава "Шрага Царфін. Рух да святла" — да 19 лютага.
- Унікальная выстава да 100-годдзя мастацкага аб'яднання УНОВІС "Нас зразумоўце праз 100 гадоў. Лазар Хідзель" — з 15 лютага да 15 сакавіка.
- Персанальная выстава Кастуся Качана "Радзімаю зараваны" — да 15 сакавіка.
- Персанальная выстава Віктара Маркаўца "Класіка і этнамадэрн" — да 15 сакавіка.
- Выстава жывалісі і графікі Юрыя Хілько "Цень ветру" — з 19 лютага да 16 сакавіка.
- Выстава "Без шкла. 12 аquareлей Вячаслава Паўлаўца" — да 17 лютага.

Філіялы музея

МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧАЎ. КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА І ПАЛОВАЎ XIX СТ."

г. Мінск, вул. Інтэрнацыянальная, 33а. Тэл.: 327 88 78.

Пастаянныя экспазіцыі:

- "Інтэр'еры шляхецкай сядзібы".
- "Жыццё і творчасць Валенціны Ваньковіча".
- "Сядзібны партрэт XVII — сяр. XIX стст."

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА МАСТАЦТВА Ў В. РАЎБІЧЫ

Спарткомплекс "Раўбічы", Мінскі раён. Тэл.: 507 44 69.

Пастаянная экспазіцыя:

- Выстава "Повязь часоў", якая знаёміць з багаццем вобразна-тэатральнага ручніка.
- Майстар-класы па стварэнні лялек-мотанак, ткацтве паясоў альбо саломалляцтве (на выбар) — кожную нядзелю. Пачатак а 12-й.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТАРЫЧНЫ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. К.Маркса, 12. Тэл.: 327 43 22.

Экспазіцыі:

- Абноўленая экспазіцыя "Старажытная Беларусь".
- "Беларусь XVI — XVIII стст. у партрэтах і геральдыцы".
- Бестэрміновая акцыя "Адзіны білет", якая дазваляе мінчанам і гасцям сталіцы

ТЭАТРЫ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ АКАДЭМІЧНЫ ВЯЛІКІ ТЭАТР ОПЕРЫ І БАЛЕТА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, пл. Парыжскай камуны, 1. Тэл./факс: 334 11 56.

- 15 — "Чароўная флейта" (опера ў 2-х дзеях) В.А.Моцарта. Дырыжор — Іван Касцюхін.
- 16 — "Эсмеральда" (романтычны балет у 3-х дзеях) Ц.Пуні. Дырыжор — Мікалай Калядка. Пачатак а 18-й.
- 16 — Канцэрт "Маладыя галасы оперы". Камерная зала імя Л.П.Александровскай. Пачатак у 18.30.
- 18 — "Сівая легенда" (опера ў 2-х дзеях) Д.Смольскага.
- 19 — "Жыццё, або Вілісы" (балет у 2-х дзеях) А.Адама. Дырыжор — Мікалай Калядка.
- 20 — "Кармэн" (опера ў 3-х дзеях) Ж.Бізе. Дырыжор — Андрей Галанаў.

У МОЖНА ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА"

МІНСКА НАБЫЦЬ У НАСТУПНЫХ КРОПКАХ:

- магазіны "Белсаюздрук"**
- Падземны пераход ст.м. "Пятроўшчына".
- Падземны пераход ст.м. "Плошча Перамогі".
- Праспект Незалежнасці, 44.
- Вуліца Валадарскага, 16.
- кіёскі "Белсаюздрук"**
- ст.м. "Наміга", вул. М. Багдановіча.
- Праспект Пераможцаў, 5.
- Вуліца Рабкораўская, 17.
- Праспект Незалежнасці, 68, В.
- Вуліца Лабанка, 2.

наведць музей і яго шэсць філіялаў, набыўшы ўсяго адзін білет у любым з іх.

- Аўтарскі праект Ахрэма Белабровіка VKL3D.
- Акцыя "Вольнае піяніна" — кожны дзень з 16.00 да 19.00.

Выставы:

- Выстава "Беларусь: адраджэнне духоўнасці".
- Выстава "Ад рымскага дэнарыя да беларускага рубля".
- Выстава, прысвечаная творчым дасягненням мастака-пастаноўчыка Кацярыны Булгакавай "...Ад ідэі да тэатральнай сцэны..." — да 15 сакавіка.
- Выстава "Ян Камар. Фатаграф з Нянківа" — да 1 сакавіка.

Філіялы музея

ДОМ-МУЗЕЙ ІЗ'ЕЗДУ РСДРП

г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 31а. Тэл.: 290 68 47.

- Абноўленая экспазіцыя "Гісторыя сацыял-дэмакратычнага руху канца XIX — пачатку XX стст."
- Інтэрактыўная выстава "Play! Гісторыя мультфільмаў" — да 5 красавіка.

МУЗЕЙ СУЧАСНАЙ БЕЛАРУСКАЙ ДЗЯРЖАУНАСЦІ

г. Мінск, вул. К.Маркса, 38. Тэл.: 327 46 11.

- Пастаянная экспазіцыя "Сучасная гісторыя Рэспублікі Беларусь: 1991 — 2017 гг."

МУЗЕЙ ПРЫРОДЫ І ЭКАЛОГІІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. К.Маркса, 12. Тэл.: 327 06 33.

Экспазіцыі:

- "Сезонныя змены".
- "Вадаёмы і насельнікі прыбярэжных раслін".
- "Хвойны тып лесу і насельнікі змешанага лесу".
- "Насельнікі лястовага і змешанага лесу".
- "Ахоўныя прыродныя участкі, рэдкія віды жывёл".
- Атракцыён "Стужачны лабірынт".
- Атракцыён "Лазерны квэст".

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ТЭАТРАЛЬНАЙ І МУЗЫЧНАЙ КУЛЬТУРЫ

г. Мінск, Музычны зав., 5. Тэл.: 220 26 67.

Пастаянныя экспазіцыі:

- "Вытокі тэатральнай і музычнай культуры

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ТЭАТРАЛЬНАЙ І МУЗЫЧНАЙ КУЛЬТУРЫ

г. Мінск, Музычны зав., 5. Тэл.: 220 26 67.

Пастаянныя экспазіцыі:

- "Вытокі тэатральнай і музычнай культуры

ЗАСЛУЖАНЫ КАЛЕКТЫЎ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ "РЭСПУБЛІКАНСКІ ТЭАТР БЕЛАРУСКАЙ ДРАМАТУРГІ"

г. Мінск, вул. Крапоткіна, 44. Тэл./факс: 154 04 44.

- 15 — "Дзед" (трагікамедыя) В.Паніна.
- 16 — "Шлюб з ветрам" (песня ў адной дзеі) Я. Карняга, К. Аверкава. Прэм'ера.
- 18 — "Мудрамер" (сатырныя камедыя) М.Матукоўскага.

калекцыя Музея ў Небарове і Аркады (Польшча). У праекце задзейнічаны: прыватная калекцыя князя Мацея Радзівіла, Фонд "Nomina Rosae" (Польшча), Музей "Замкавы комплекс "Мір" (Беларусь).

Сектар экскурсійнай і інфармацыйнай дзейнасці

- Вул. Гейсіка, 1.
- Выстава работ Анатоля Яцко "3 любоўю да пейзажу" — да 18 лютага.
- Ратуша: г. Нясвіж, вул. Савецкая, 3.
- Пастаянная экспазіцыя.
- Квэст "Выхадкі старога захавальніка". Па папярэдніх заяўках.

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "МІР"

г.п. Мір, Карэліцкі раён, Гродзенская вобласць. Тэл.: (8-01596) 2 82 90, (8-01596) 2 82 70.

- Пастаянная экспазіцыя.
- Міжнародная выстава гістарычных карт "Аб'ядноўваючы прастору і час" — да 29 сакавіка.
- Тэатралізаваная экскурсія "Мірскі замак і яго ўдаланьнікі: шлях праз стагоддзі".
- Экскурсія з элементамі дэгустацыі "У гасці да Пана Каханка".
- Экскурсія з элементамі анімацыі і дэгустацыі "Мірскі замак. Гісторыя. Культура. Дэгустацыя".
- Тэматычная экскурсія з элементамі квэста для дзяіх "Інтрыгі Купідона".
- Музейныя камунікатывныя праграмы: "Табе, нашчадак, у добры дар...", "Ад усяго сэрца — самы лепшы пачастунак", "Капрызы моды ракако".
- Квэст "Белы слон".
- Дзіцячая тэатралізаваная экскурсія "Мірская гісторыя ў Мірскім замку".
- Правадзненне вясельных цырымоні, святкаванне гадвіны вяселля.
- Музейная фоталяўка.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ БЕЛАРУСКАГА КІНО

г. Мінск, вул. Свядрлова, 4. Тэл.: 327 10 75.

Пастаянная экспазіцыя:

- "Гісторыя беларускага кінамастаства".

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ

г. Мінск, пр-т Пераможцаў, 8. Тэл. +375 (17) 203 07 92, +375 (29) 144 07 92, +375 (17) 327 11 66. Музей працуе: аўтарак-нядзеля з 10.00 да 18.00 (касы да 17.30), панядзелак - выхадны.

- Пастаянная экспазіцыя.
- Часовая экспазіцыя "Аўшвіц" (да Міжнароднага дня памяці ахвяр Халакоста і 75-годдзя вызвалення вязняў нацысцкага лагера Асвенцім-Аўшвіц) — да 27 лютага.
- Часовая экспазіцыя "Я памятаю гэта як учора" (прысвечана памежнікам, якія выконвалі інтэрнацыянальны абавязак у Афганістане) — да 25 лютага.
- Часовая экспазіцыя "Нашчадкі Вялікай Перамогі" (сумесна з ГА "Бабурыцкая гарадская дзіцяча-юнацкая ўзорная студыя выяўленчага мастацтва "Вясёлка") — да 27 сакавіка.

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНА-МЕМАРЫЯЛЬНЫ МУЗЕЙ ЯКУБА КОЛАСА

г. Мінск, вул. Акадэмічная, 5. Тэл.: 294 91 96.

Экспазіцыі:

- "Якуб Колас. Жыццё і творчасць".

Экспазіцыя "Склеп"

на сядзібе Якуба Коласа.

- Тэматычныя экскурсіі і лекцыйныя заняткі.
- Тэатралізаваныя прадстаўленні паводле беларускіх народных казак.
- Музейныя майстар-класы

і заняткі.

Мультымедыыйны комплекс "Чалавек. Асоба. Час".

- Пешая экскурсія "Мясцінамі Коласа ў Мінску".
- Інтэрактыўныя праграмы для сямейных наведвальнікаў, квэст-гульні "Таямніцы дома Песняра".
- Акцыі:
 - "Самы лепшы дзень" (дзень нараджэння ў музеі).
 - Вішаванне ад музея, фотасесія "У дзень вяселля — у музей!"

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ГРАДА МІНСКА

г. Мінск, вул. Рэвалюцыйная, 10. Тэл.: 321 24 30.

Філіялы музея

- Гарадская мастацкая галерэя творца Л.Д. ШЧАМЯЛЁВА
- г. Мінск, вул. Рэвалюцыйная, 10. Тэл.: 321 24 30.
- Адноўленая экспазіцыя "Адкрыццё жывалісі"

(візуальная рэтрспектыва творчасці народнага мастака Беларусі Леаніда Шчамялёва).

- Выстава "Леанід Шчамялёў — 97. Графіка з сямейнай калекцыі" — да 19 красавіка.

МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ МІХАІЛА САВІЦКАГА

г. Мінск, пл. Свабоды, 15. Тэл.: 321 24 30.

Экспазіцыі:

- "Мастак. Грамадзянін. Герой". Прысвечана Ганароваму грамадзяніну г. Мінска Міхалу Савіцкаму.
- "Мінск губернскай. Шляхецкі побыт".
- Выстава "Дамскія штучкі" — да 8 сакавіка.
- Выстава "Здраўнёва ў асобах і лёсах" — да 27 лютага.
- Персанальная выстава жывалісі Раісы Сіплевіч RATSINKA — да 8 сакавіка.

МІНСКАЯ ГАРАДСКАЯ РАТУША

г. Мінск, пл. Свабоды, 2а. Тэл.: 321 24 30.

Выставачныя праекты:

- "Мінск у гістарычнай прастору. Картаграфічны кабінет".
- "Мінск сярод сяброў. Гарады-пабрацімы сталіцы Беларусі".
- "Археалагічныя артэфакты ў XII — XIX стст."

АРХЕАЛАГІЧНЫ МУЗЕЙ

г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 6. Тэл.: 321 24 30.

Пастаянная экспазіцыя:

- Пастаянная экспазіцыя.

ЭКСПАЗІЦЫЯ "КАРЭТНАЯ"

г. Мінск, вул. Кірылы

ПА ПЫТАННЯХ РАЗМЯШЧЭННЯ РЭКЛАМЫ Ў ГАЗЕЦЕ "КУЛЬТУРА"

звяртайцеся па тэлефоне + 375 17 286 07 97 і па тэлефоне/факсе +375 17 334 57 41 альбо пішыце на электронны адрас kultura@tut.by!

і Мяфодзія, 8. Тэл.: 321 24 30.

"Сані + вазок; калёска + брычка; карэта + вупраж"

(пастаянная экспазіцыя па гісторыі гужавога транспарту жыхароў Мінска XIX — пачатку XX стст.).

Віртуальная гульні "Карэтны майстар".

ЭКСПАЗІЦЫЯ "МІНСКАЯ КОННАЯ ЧЫГУНКА"

г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 6.

Экспазіцыя складаецца з некалькіх раздзелаў,

якія распаўсюджваюцца пра жыццё Мінска 1890 — 1920-х гг.

МУЗЕЙ "ЛОШЫЦКАЯ СЯДЗІБА"

г. Мінск, праезд Чыжэўскіх, 8-2.

Пастаянная экспазіцыя.

ФЛІГЕЛЬ ЛОШЫЦКАГА СЯДЗІБНА-ПАРКАВАГА КОМПЛЕКСУ

г. Мінск, праезд Чыжэўскіх, 10. Тэл.: 285 18 86.

Экспазіцыя:

- "Колы часу" — прадметы гарадскога і сялянскай культуры кан. XIX — сяр. XX стст.

АРТ-ГАСЦЁўНА "ВЫСОКАЕ МЫСТА"

г. Мінск, вул. Герцава, 2а. Тэл.: 321 24 30.

Выстава "Свой твар" —

да 16 лютага.

Выстава работ Ганны Сіплевіч "Шмат літар" —

з 20 лютага да 15 сакавіка.

НАВАГРУДСКІ ГІСТОРЫКА-КРАЯЗНАУЧЫ МУЗЕЙ

г. Навагрудак, вул. Гродзенская, 2. Тэл. (8-01597) 2 14 70.

Пастаянная экспазіцыя:

- "Гісторыя Навагрудчыны са старажытных часоў да Вялікай Айчыннай вайны".
- г. Навагрудак, вул. Мінская, 64-66.
- Экспазіцыя: "Музей яўрэйскага супраціўлення на Навагрудчыне".

ДОМ-МУЗЕЙ АДАМА МІЦКЕВІЧА Ў НАВАГРУДКУ

г. Навагрудак, вул. Леніна, 1. Тэл.: (8-01597) 2 43 40 (каса).

Пастаянная экспазіцыя:

- "Жыццё і творчасць Адама Міцкевіча".
- Пастаянныя выставы: "Свято кухні Міцкевічаў", "Малюнк сельскага жыцця", "Пан Тадэвуш" праз час і народы".

ГАЛЕРЭЎ

"УНІВЕРСИТЭТ КУЛЬТУРЫ"

г. Мінск, пл. Кастрычніцкая, 1. Тэл.: 327 26 12.

Выстава твораў мастацтва "Іран —

кальска цывілізацыі" —

да 15 лютага.

Выстава станковай і кніжнай графікі Лоры Стрыжак

і Наталлі Харольскай "Я ваялюсь на траве, сто фантазій ў галаве ..." — з 18 лютага да 2 сакавіка.